

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

İSTANBUL KENT
ÜNİVERSİTESİ

YETİŞKİNLERDE ÖZ YETERLİK, DEĞERLER VE SOSYAL
GÜVENDE HİSSETME ARASINDAKİ İLİŞKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esin ÇELİK

İSTANBUL – 2023

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**YETİŞKİNLERDE ÖZ YETERLİK, DEĞERLER VE SOSYAL
GÜVENDE HİSSETME ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esin ÇELİK

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ASLAN

İSTANBUL – 2023

KABUL VE ONAY

Esin ÇELİK tarafından hazırlanan “Yetişkinlerde Öz Yeterlik, Değerler Ve Sosyal Güvende Hissetme Arasındaki İlişkiler” adlı tez çalışmasının savunma tarihi 20.06.2023 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği ile İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ASLAN

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Rukiye KÖROĞLU

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Emel ANER AKTAN

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun..... tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

.....

Doç. Dr. Bülent DEMİR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygu olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Esin ÇELİK

20/06/2023

ÖN SÖZ

Tez yazım süreci boyunca beni motive eden, sevgi, saygısını esirgemeyen ve başaracağıma inandıran tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Selçuk ASLAN'a teşekkür ederim.

Yaptığım her başlangıçta beni destekleyen,yapabileceğime inandıran, maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman üzerimden çekmeyen sevgili aileme teşekkür ederim.

Ayrıca eğitim ve gelişme sürecime her zaman saygı duyan ve yanımda olan eşime, varlığıyla şans getiren oğluma teşekkür ederim.

Esin ÇELİK

20/06/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	i
TABLO LİSTESİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ALANYAZIN TARAMASI.....	7
1.1. Öz Yeterlik	7
1.1.1. Öz Yeterlik Kavramı.....	7
1.1.2. Öz Yeterliği Etkileyen Etmenler	9
1.1.3. Öz Yeterlilik ve Sosyal Bilişsel Kuram	10
1.1.4. Öz Yeterlik ile İlgili Araştırma Bulguları	11
1.2. Değerler.....	13
1.2.1. Değer Kavramı	13
1.2.2. Değerleri Etkileyen Etmenler ve İlgili Araştırma Bulguları	15
1.3. Sosyal Güven.....	16
1.3.1. Güven ve Sosyal Güven Kavramı.....	16
1.3.2. Sosyal Güvenin Gelişimi.....	18
1.3.3. Güven ve Sosyal Güven ile İlgili Araştırma Bulguları.....	19
1.4. Öz yeterlik, Değerler ve Sosyal Güvende Hissetme Arasındaki İlişkiler	21
BÖLÜM 2: YÖNTEM.....	23
2.1. Araştırma Modeli.....	23
2.2. Evren ve Örneklem	23
2.3. Veri Toplama Araçları	26
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	26
2.3.2. Değerler Ölçeği (DÖ).....	26
2.3.3. Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Ölçeği (SGHMÖ)	27
2.3.4. Genel Öz Yeterlik Ölçeği (GÖYÖ)	28
2.4. Veri Analizi	29
BÖLÜM 3: BULGULAR	30
BÖLÜM 4: TARTIŞMA.....	41
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	48
KAYNAKÇA	52

EKLER	65
ÖZ GEÇMİŞ.....	70

KISALTMALAR

- DÖ** : Değerler Ölçeği
- GÖYÖ** : Genel Öz Yeterlik Ölçeği
- OECD** : Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
- SGHMÖ** : Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Ölçeği
- TDK** : Türk Dil Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1. : Katılımcıların Tanıtıcı (Kişisel) Özelliklerine Göre Dağılımı.....	24
Tablo 2.2. : Katılımcıların Tanıtıcı (Kişisel) Özelliklerine Göre Dağılımı-2.....	25
Tablo 2.3. : Genel Öz Yeterlilik, Değerler ve Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Puanlarına ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	29
Tablo 3.1. : Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Genel Öz Yeterlilik, Değerler, Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Puanları Arasındaki İlişkilere Ait Korelasyon Analizi Sonuçları.....	30
Tablo 3.2. : Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Bağımlı Değişken Ortalamalarının Karşılaştırılması	31
Tablo 3.3. : Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Bağımlı Değişken Ortalamalarının Karşılaştırılması	32
Tablo 3.4. : Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarına Göre Bağımlı Değişken Ortalamalarının Karşılaştırılması	33
Tablo 3.5. : Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarına Göre Bağımlı Değişken Ortalamalarının Karşılaştırılması	34
Tablo 3.6. : Katılımcıların Kendilerini Tanımlama Durumlarına Göre Bağımlı Değişken Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	35
Tablo 3.7. : Katılımcıların Genel Öz Yeterlilik, Değerler, Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Puanları Arasındaki İlişkilere Ait Korelasyon Analizi Sonuçları .	36
Tablo 3.8. : Katılımcıların Genel Öz Yeterlilik ve Değerler Puanlarının Sosyal Güvende Hissetme Üzerindeki Yordayıcı Etkisine Ait Regresyon Analizi.....	37
Tablo 3.9. : Katılımcıların Değerler Alt boyutları ile Öz Yeterlilik, Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları... ..	38
Tablo 3.10. : Katılımcıların Değerler Alt Boyutlarının Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Üzerindeki Yordayıcı Etkisine Ait Regresyon Analizi.	39
Tablo 3.11. : Katılımcıların Değerler Alt Boyutlarının Genel Öz Yeterlilik Üzerindeki Yordayıcı Etkisine Ait Regresyon Analizi... ..	40

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Yetişkinlerde Öz Yeterlik, Değerler ve Sosyal Güvende Hissetme Arasındaki İlişkiler

Esin ÇELİK

Yüksek Lisans Tezi

Psikoloji Anabilim Dalı / Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ASLAN

Haziran, 2023 – 70

Bu çalışmanın amacı, yetişkinlerde öz yeterlik, değerler ve sosyal güvende hissetme arasındaki ilişkilerin incelenmesidir.

Araştırma nicel araştırma deseni içerisinde yer alan ilişkisel tarama modeliyle yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 21 yaş ve üzeri yetişkinler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde ise araştırmaya gönüllü olarak katılan 21 yaş ve üzeri 517 kişi yer almıştır. Bu çalışmada veri toplamak amacıyla Sosyo-Demografik Bilgi Formu ile birlikte Genel Öz Yeterlik Ölçeği, Değerler Ölçeği ve Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırma bulguları incelendiğinde, genel öz yeterlilik düzeyleri ile değerler ve sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Katılımcıların genel öz yeterlilik düzeyleri arttıkça değerler ve sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir. Ek olarak, değerler düzeyi ile sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Katılımcıların değerler düzeyi artıkça sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular ilgili yazın temelinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öz Yeterlik, Değerler, Sosyal Güvende Hissetme

ABSTRACT

Istanbul Kent University Graduate Education Institute the Effects Of Changing Relationships between Self-Efficacy, Values and Feeling Socially Secure in Adults

Esin ÇELİK

Master Thesis

Department of Psychology / Department of Clinical Psychology

Supervisor: Dr. Lecturer Selçuk ASLAN

June, 2023 – 70

The aim of this study is to examine the relationships between self-efficacy, values and feeling socially secure in adults.

The research was conducted with the relational survey model within the quantitative research design. The population of the study consists of adults aged 21 and over. The sample of the research included 517 people aged 21 and over who voluntarily participated in the research. Socio-Demographic Information Form, General Self-Efficacy Scale, Values Scale and Feeling Socially Secure and Satisfaction Scale were used to collect data in this study.

When the findings of the study were examined, it was found that there were positive and significant relationships between general self-efficacy levels and values and feeling socially secure and satisfaction levels. It was determined that as the participants' general self-efficacy levels increased, their values and feeling socially secure and satisfaction levels also increased. In addition, it was found that there were positive and significant relationships between values levels and feeling socially secure and satisfaction levels. It was determined that as the values levels of the participants increased, their levels of feeling socially secure and satisfaction also increased. The findings were discussed on the basis of the related literature.

Keywords: Self-efficacy, Values, Feeling Socially Secure

GİRİŞ

Bireyler genetik, kültürel ve ailesel birikimlerle kurduğu hayat idame sisteminde davranışlarına rehberlik eden belirli değerler oluşturmaktadır. Öte yandan bu değerler bireylerin bilişsel dengesini koruyabilmek için oluşturacağı temel duvarları oluşturmaktadır. “Değer, toplumda sorgulanmadan içselleştirilen normlardır ve farklılaşması geniş zaman dilimine yayılan, gerçekleştirilmesigereken davranış ve uygulamalar”(Türk, 2009, s. 16)biçiminde tanımlanmaktadır. Bireyler söz konusu temel değerleri çerçevesinde hayata bakış açısındaki dengeyi koruyacak seçimler ve doğrular belirleme eğiliminde olmaktadırlar. Toplumsal bünyenin unsurları olan siyaset, ekonomi, aile, eğitim, hukuk, din gibi esas kurumların hepsinin oluşturduğu değer biçimleri bulunmaktadır. Bu kurumların hepsinin birbiriyle nasıl bağlantısı varsa değer kriterleri de birbirleriyle bağlantılıdır. Değerlerin, insanların düşüncelerinin oluşumunda da önemli bir yeri vardır(Özensel, 2003).“Değerler, bireylerin biliş ve davranışlarını tesir eden ve bunların esasında bulunan, onlara şekil veren gerçeklerdir” (Demircioğlu & Tokdemir, 2008). Öğrenme alanlarındaki motivasyonel süreçler ve bilişsel süreçler, değerlerin, bireylerin gerçekleştirdiği davranışlarını tanımlarken dikkate alınması gereken kısımlarındandır (Snyder, 1997). “Bireyinlerin değer algısını meydana getiren niteliklere bakıldığında betimlenen değerler, bireyi oluşturan her alana tesir eder” (Yaman, 2014).“Değerler, istenilen davranışlarımızı değerlendiren, bireylerin güvendiği ahlaki standartları barındıran gerçeklerdir. Gerçekleştirdiğimiz davranış tercih ederken klavuzluk yaparken, sosyal ilişkilerimize de tesir etmektedir”(Kapkın, Çalışkan, & Sağlam, 2018). Değerlerin, bireylerin fikir ve davranışlarını izah etmede önemli bir yerinin olduğunu (Dunlop, 1995). bu açıdan bakıldığında da, öğrenmenin öz yeterlik gibi duyuşsal ve bilişsel strateji kullanımı süreçlerindeki bilişsel öğeleri biçimlendirebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmada değerlerle ilişkisi incelenen bir diğer değişken öz yeterlik olarak ele alınmıştır.

Bireyin bir durum karşısında performans gösterebilmek için öz düzenleme kapasitesini kullanabileceğine olan inancına; gereken aktiviteleri planlayarak gerçekleştirebileceğine ve bunları başarıyla yerine getirmeye inanıp, inanmadığına dair kendi yargısına “öz yeterlik” denmektedir (Bandura, 1982). Tschannen Moren ve Hoy (2001) öz-yeterliği, bireyin becerilerinde üstün olması olarak değil, kendine ve yapabilme yetisine olan inancıyla ilgili olduğunu belirtmiştir. Onlara göre öz-yeterlik, bireyin farklı durumlarla karşılaştığında, ne

seviyede başarılı olabileceğine ilişkin beklentilerini ifade etmektedir. Booth, Abercrombie ve Frey (2017)'e göre öz-yeterlik bireyin faaliyetlerinde başarı gösterebilmesine odaklanmaktadır. Öz-yeterlik inançları, insanların duygularını, düşüncelerini, davranışlarını ve motivasyonlarını ortaya çıkarmaktadır. Öz-yeterlik inancı, dört temel psikolojik süreçte ayrı tesir göstermektedir. Bu süreçler bilişsel, motivasyonel, duygusal ve seçim(Bandura, 1994) farklı bir anlatımla karar verme(Pajares, 2002) süreçleridir. Öz yeterlik inancı, bilişsel süreci birçok yönden etkileyebilmektedir. Davranışların çoğunluğu, öncelikle amaçlanan davranışlar bireylerin beklentileri ışığında şekillenmektedir. Öz-yeterlik algısı, bireyi zoru başarmaya ve bunun için de daha çok sorumluluk bilincine sahip olmaya itebilmekte ve bunun sonucunda bireylerin öz yeterlik algıları, durumun sonuçlarını zihinlerinde tasarımlarını sağlamaktadır. Öz-yeterlik algıları yüksek olan bireyler, zihinlerinde olumlu senaryolar tasarlarlarken, düşük öz-yeterlik algısına sahip bireyler genellikle olumsuz senaryolar tasarlamaktadırlar. Düşük öz-yeterlik algısına sahip olan bireyler, çabalarına rağmen, olumsuz duyguları içselleştirip başarısızlığı olayın en başından kabullenebilmektedirler(Çubukçu & Girmen, 2007). Davranışsal yönden incelediğimizde öz yeterlik algısının, motivasyon açısından önemi büyüktür. Bireyler genellikle motive olabilmek için bilişsel açıdan hazır olmayı beklemektedir. Bireyler motive olmak için duygularına ihtiyaç duyarlar. Ayrıca, öz yeterlik inançlarını oluşturur ve sonuçlarını öngörebilirler. Duygusal olarak bakıldığında öz yeterlik algısı, bireylerin stres seviyelerini ve baş etme seviyelerini etkilemektedir. Bireylerin öz-yeterliklerine inançları olumluysa zor durumlarda başarılı olma ihtimaline olan inançları da olumlu olmaktadır(Bandura, 1997). Bireylerin davranışları diğerlerinin varlıklarından etkilendiğinden dolayı öz yeterlik algısı ile özellikle ilişkide olunan diğerlerine olan güvenin ve bireyin kendini güvende hissetmesinin ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Diğer bireylere karşı oluşan güven duygusunun, umut duygusunun gelişiminde büyük önemi olduğu bilinmektedir. Bireylere olan bağımlılık yönüyle değerlendirildiğinde başka bireylere duyulan güvensizlik duygusu ne kadar fazla ise, birey o derece hedeflerini kısıtlamaktadır. Güvensiz bireyler, başarısızlığının getirdiği sonuçları başkalarına atfederken, güven duygusu gelişmiş bireyler bu sonuçlardan dolayı kendini sorgulayıp sorumlu tutabilmektedir ve öz yeterlik açısından yeterli hissedebilmektedirler(Dilbaz & Seber, 1993).

Güncel Türkçe Sözlükte “kaygı, kaçınma ve şüphelenmeden kabul edilen ve bağlılık gösterilen,” (TDK, 2015) biçiminde açıklanan güven duygusu, anne ve çocuğun birincil

çevresinin etkili olmasıyla bebeklik çağının birinci yılında oluşur ve başka farklı duyguların oluşmasına da olanak sağlamaktadır (Oruç, 2010).Bireyin sosyal bakımdan güvende hissetmesine bağlantılı olarak duygu durumlarının oluşmasında insani bağları ve bağlanma yaşantıları mühim bir alana sahip olmaktadır. Literatüre bakıldığında, bağlanmanın bireylerin birbirlerine olan güven ve sosyal bağlılıklarını arttırdığını, bunun da duygu durumlarının dengelenmesi ve zihinsel gelişimi bakımından ehemmiyetini belirtmektedir(Gilbert ve diğerleri, 2009). Aydoğmuş'a(2017) göre sosyal güvenin müteakiliyet kapsamında değerlendirilmesi konunun sosyolojik seviyesini öne sürmektedir. Güvenecek bireyler her defasında güven duymak ya da duymamak ikilemiyle baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Güven duymama durumunda da iki bulgu oluşmaktadır. Bu iki duygu kapsamında oluşan bu bulgu, iki tarafın da kötü açıdan etkilenmemesi amacıyla iki taraflı bağlarını sonlandırmaları anlamını oluşturmaktadır. Bunun sonucunda karmaşık güven ilişkilerinin ihtimalleri oluşmaktadır. Çünkü artık güven duyan bireyin gerçekleştirebileceği bir durum olmamaktadır. Güven duyulan birey sonra bu güveni kabul etmemekte ya da değer vermektedir. Bireyin dahil olduğu güven ya da güvensizlik ortamı beyindeki bilişsel işlevleri aktive etmektedir. Dahil olunan güvensizlik ortamı, olumsuz duygulanımlara sebep olurken; güven alanı pozitif duygulanımlara fayda sağlamaktadır(Caine & Caine, 1991; Gilbert ve ark.,2009).Sosyal bağlılıklarında sorun yaşamayan bireylerin girdiği sosyal ortamlara daha kolay adapte olabildikleri, sorun yaşayan bireylerin ise duygu ve ihtiyaçlarını yönetmekte güçlük çektikleri ve sonucunda kaygı ve depresyona sürüklendikleri ifade edilmektedir(aktaran,Duru, 2008). Bireyin huzur ve memnuniyet gibi olumlu duygulanımları barındırması, kendini iyi hissetmesi ve huzurlu olması gibi duygularla bağdaştırılmaktadır(Depue & Morrone-Strupinsky, 2005).Yapılan çalışmalara bakıldığında mutluluk tarzında pozitif duygular; bireylerin bağışıklığının güçlenmesine, yaratıcı ve pozitif enerjili olmalarına, sosyal yanlarının kuvvetli olmalarına,yaratıcı ve etkin olmalarında artış sağlamakta ve bu süreçler uzun ömürlü olmakla ilişkilendirilmektedir(Lyubomirsky, King, & Diener, 2005).Carter'a(1998) göre hissedilen olumlu duygulanımlar, güven duygusunun oluşmasında ve kişinin hissettiği huzursuzlukların sonlanmasında faydalı olabilmektedirler (aktaran, Akın ve ark., 2013).Bu çalışma ile bireylerin sahip oldukları değerler çerçevesinde yaptıkları seçimlerin öz yeterlik ve güven alanına olan ilgisi incelenecektir. Bireylerin değerlerinin, öz yeterlik ve sosyal güven duygusuyla arasındaki ilişki incelenecektir. Böylece çok kısıtlı çalışma bulunan alan yazındaki boşlukların doldurulmasına katkıda bulunulacaktır. Bireyler güvende hissetmedikleri sürece değerlerin öneminin tartışılması, kişilerarası ilişkiler sonucunda

oluşabilecek güvensizlik ve ait hissetmeme duygusunun değerlerden önce ele alınması gerektiğini bulgularla ortaya koymak ve konuyla ilgili sonradan yapılacak araştırmalara ışık tutması hedeflenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, yetişkinlerde öz yeterlilik, değerler ve sosyal güvende hissetme arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Ayrıca aşağıda belirtilen alt amaçlar içinde cevap aranmıştır.

Alt Problemler

1. Yetişkinlerde ele alınan sosyo demografik değişkenlerle öz yeterlik algısı ve sosyal güvende hissetme arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Kadın ve erkek katılımcılar öz yeterlik, değerler ile sosyal güvende hissetme düzeyleri bakımından farklılaşmakta mıdır?
3. Eğitim düzeyi temelinde oluşturulan gruplar arasında öz yeterlik, değerler ile sosyal güvende hissetme düzeyleri bakımından anlamlı fark var mıdır?
4. Anne eğitim düzeyi temelinde oluşturulan gruplar arasında öz yeterlik, değerler ile sosyal güvende hissetme düzeyleri bakımından anlamlı fark var mıdır?
5. Baba eğitim düzeyi temelinde oluşturulan gruplar arasında öz yeterlik, değerler ile sosyal güvende hissetme düzeyleri bakımından anlamlı fark var mıdır?
6. Kendini içedönük algılayanlarla dışadönük algılayanlar arasında öz yeterlik, değerler ile sosyal güvende hissetme düzeyleri bakımından anlamlı fark var mıdır?
7. Yetişkinlerin öz yeterlik, değerler ile sosyal güvende hissetme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
8. Yetişkinlerde öz yeterlik algısı ve değerler sosyal güvende hissetme düzeyini yordamakta mıdır?
9. Değerler alt boyutları (Sosyal Değerler, Kariyer Değerleri, Entelektüel Değerler, Maneviyat, Materyalist Değerler, İnsan Onuru, Romantik Değerler, Özgürlük, Fütüvvet) öz yeterlik düzeyini yordamakta mıdır?
10. Değerler alt boyutları (Sosyal Değerler, Kariyer Değerleri, Entelektüel Değerler, Maneviyat, Materyalist Değerler, İnsan Onuru, Romantik Değerler, Özgürlük, Fütüvvet) sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyini yordamakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Bireylerin değerlerinin, öz yeterlik ve sosyal güven duygusuyla arasındaki ilişkilerin incelenerek bu çerçevede yapılan oldukça sınırlı sayıdaki araştırma bulgusuna sahip alan yazındaki boşlukların özgün değer taşıyan bir çalışmayla desteklenmesi araştırmayı değerli kılmaktadır. Diğer yandan, bireylerin kendilerini güvende hissetmeleriyle sahip oldukları değerler arasındaki ilişkilerin ortaya konmasının davranışların nedenlerini anlama bakımından alan çalışanlarına yol göstereceği değerlendirilmektedir. Kişilerarası ilişkiler sonucunda oluşabilecek güvensizlik ve ait hissetmeme duygusunun değerlerden önce ele alınması gerektiğinin ortaya konması ve konuyla ilgili sonradan yapılacak araştırmalara ışık tutması hedeflenmektedir. Öz yeterlik kavramının biliş, duygu ve davranışlara etkisini inceleyen bir çalışma olması bakımından elde edilen bulguların ilgili kuramsal yaklaşımlara destek sağlayacağı da düşünülmektedir. Güvende hissetme kavramıyla ilişkili sosyo-demografik özellikler detaylı olarak ele alınarak, bunun insan davranışlarına etkisi araştırılacaktır. Değerler, öz yeterlik ve sosyal güvende hissetme kavramlarının bireyler açısından daha anlamlı hale gelebilmesini ve aralarında bağlantı kurabilmelerini sağlayacak bulguları elde etmenin uygulamalara yol gösterecek nitelikte olması araştırmayı önemli kılan bir diğer sonuç olacaktır.

Varsayımlar

Araştırma kapsamında belirlenen örneklem grubunun evreni temsil edici nitelikte olduğu; kullanılan ölçme araçlarının ele alınan değişken düzeylerini içerik bakımından tam olarak kapsadığı varsayılmaktadır. Ayrıca araştırmada kullanılan ölçme araçlarını katılımcıların kendi duygu ve düşünceleri doğrultusunda nesnel bir şekilde doldurduğu inancı varsayımlar arasında yer almaktadır.

Sınırlılıklar

- Bu araştırma 21 yaş ve üzeri yetişkin bireyler ile sınırlıdır.
- Elde edilen bulgular Eylül 2022- Mayıs 2023 dönemi arasında 517 kişiden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Araştırma kapsamında incelenen sosyal güvende hissetme ve memnuniyet, Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Ölçeğinin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.
- Araştırma kapsamında incelenen değerler, Değerler Ölçeğinin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

- Araştırma kapsamında incelenen öz yeterlik, Genel Öz Yeterlik Ölçeğinin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Değer: Hökelekli (2013)'ye göre değer; nasıl davranımların doğru olabileceğini netleştiren düşüncelerimizdir. Değer, doğru kişinin özelliklerinin içerikleri nelerdir? merakına yanıt vermektedir. Değer, bireye ait olan özelliklerin ve doğru kişi olma gücünün oluşmasında önemli yeri olan , gelişmek sebebiyle kişinin kendi yapısında saklı kalan içsel olgudur.

Öz yeterlik: Bireyin bir durum karşısında performans gösterebilmek için öz düzenleme kapasitesini kullanabileceğine olan inancına; gereken aktiviteleri planlayarak gerçekleştirebileceğine ve bunları başarıyla yerine getirmeye inanıp, inanmadığına dair kendi yargısına “öz yeterlik” denir (Bandura, 1982).

Sosyal Güven: Gilbert (2009)'a göre sosyal güven mutluluk, aidiyet ve samimi bağların barındığı toplumlarda bulunan kişilerin ait hissetme ve oradaki kişiler tarafından benimsenmek hissiyle yaşadığı neticedir.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ALANYAZIN TARAMASI

1.1. Öz Yeterlik

1.1.1. Öz Yeterlik Kavramı

Bandura; davranışın gerçekleşmesinde ortaya çıkan en önemli kavramlardan birinin “öz yeterlik” kavramı olduğunu belirtmiştir. Onun için bireyin bir durum karşısında performans gösterebilmek için öz düzenleme kapasitesini kullanabileceğine olan inancına; gereken aktiviteleri planlayarak gerçekleştirebileceğine ve bunları başarıyla yerine getirmeyenip, inanmadığına dair kendi yargısına “öz yeterlik” denir(Bandura, 1982).

Tschannen Moren ve Hoy(2001) öz yeterliği, bireyin üstün yetenekli olmasıyla değil, bireyin kendine olan güveniyle ilgili olduğunu belirtmiştir. Onlara göre öz yeterlik kavramı, yeni durumlarla karşılaştıklarında bireylerin bu durumların üstesinden gelebileceğine dair inançlarıyla alakalıdır. Booth, Abercrombie ve Frey(2017)’e göre ise öz-yeterlik bireyin çalışmalarında başarılı olma yeteneğine odaklanmaktadır. Öz-yeterlik, insanların hayatlarının her alanında başarılı olmasına yardımcı olan bir özelliktir. Bireysel öz farkındalığın olması bir diğer ifadeyle öz-yeterliğin gelişimi, bireyin olayları daha gerçekçi bir gözle görmesini ve sağlıklı seçimler yapmasını sağlayacaktır.

Bandura, öz yeterlik kavramında “bireyin amaçlanan gayeleri oluşturma aşamasında lazım olan eylemleri tasarlama ve ilerletme maharetine olan bireysel inancına” başka bir açıklamayla, bireyin tek başına da yeterli olduğuna ve potansiyeline olan güvenini vurgulamaktadır. Farklı yetenekleri barındırmakla, yeri gelince bu yetenekleri göstermek arasında ciddi bir ayrım oluşmaktadır. Kazandığımız yetenekler ve öğrenilen stratejiler, bireyin doğru şartlarda uygulamaya yönelik güveni olmadıkça müddetçe fonksiyonel olmamaktadır. Öz yeterlik, bireyin kendiliğinden kazanılan yetenekleri değil, bu yeteneklerini farklı durumlarda nasıl kullanabileceğini bilmesi olarak tanımlanmaktadır. Birey, bir vazifeyi gerçekleştirmek zorunda kaldığı zaman ilk olarak bu nitelikleri kafasında tasarlamakta ve bu durumun üstesinden gelip gelemeyeceğine karar vermektedir. Bu aşamada, öz yeterlik inancı konuyu neticeye ulaştırmaktadır(Bandura, 1997).

Bu konuyu bütün olarak anlatmak gerekirse, öz yeterlik inancı kendine inanmasını, ve yapabilite kapasitesini kapsar. Bu inanç bireylerin duygularını ve motivasyon şekillerini barındırmaktadır ve dört psikolojik sürece göre ayrı tesirler oluşturmaktadır. Bu süreçler; bilişsel süreçler, güdüsel süreçler, duyusal ve tercih süreçleridir(Bandura, 1994).

Öz yeterlik kavramının mantığı, bireylerin yapabileceklerine güvendikleri eylemleri yapabilme ihtimallerinin yüksek; yapabileceklerine güvenmedikleri eylemleri yapabilme ihtimallerinin ise düşük olduğu yönündedir. Pajares'e göre tam olarak yeterli donanıma sahip olmadan yeterlik inancı bireye istediği başarı ve doyumunu vermemektedir. Bireyin öz yeterlik inancının tam olması o alanda yetkin olduğu anlamına gelmemektedir. Bireyin davranışlarını etkileyen başka etmenler de bulunmaktadır (Kurbanoğlu, 2004).

- Öz yeterlilik; çoğunlukla düzey, güç ve genellenebilirlik olarak belirlenen üç başlık üzerinden analiz edilmektedir:
- Öz yeterlilik düzeyi: Bireyin bir işe başlarken karşısına çıkabilecek engellerin zorluğunu belirtmektedir.
- Öz yeterlilik gücü: Bireyin karşılaştığı güç durumları aşabileceğine dair geliştirdiği inancı ifade etmektedir.
- Öz yeterliliğin genellenebilir olması: Bireyin beklentilerinin değişik durumlara nasıl genellenmesini içermektedir.

Bandura (1989), öz yeterliğe bağlı nitelikleri, bilişsel süreçler, duygusal süreçler ve denetim süreci adı altında değerlendirmiştir (Arseven, 2016).

- Bilişsel Süreçler: Bilişsel süreçler öz yeterlik inancından etkilenmektedir. Bireyin davranışları genellikle bilinçli olduğundan bu davranışların onlar tarafından düzenlenmesi söz konusudur. Öz yeterlik inancı gelişmiş bireylerin ulaşılması zor hedefler üzerinde durarak, onları uğraştıran durumlarda bulunma ve istediklerini elde etmek için çok çabalamaya meyilleri daha fazladır. Bu bireyler, kötüyü düşünmek yerine iyi ihtimallere daha fazla yer vermektedirler (Bandura, 1989).
- Duygusal Süreçler: Duygusal reaksiyonlar, düşünce sürecini farklılaştırarak faaliyetlerini direkt veya dolaylı bir şekilde etkileyebilmektedir. Üstelik bu reaksiyonlar, bireylerin karşılaştıkları durumla baş etme olasılığına olan inançlarına bağlıdır. Riskli durumlarla baş edebileceğini düşünen bireyleri, riskler fazla rahatsız etmemektedir. Bu olaylarla baş edebildikleri sürece stres ve kaygılarını asgari düzeye düşürebilmektedirler (Bandura, 1995).
- Denetim Süreci: Bireylerin güç durumlarla karşı karşıya geldiklerinde bu durumun üstesinden gelebilmek için yapabilecekleri ve bu konudaki dirençleri öz yeterlik inancıyla alakalı olmaktadır (Bandura, 1989).

1.1.2. Öz Yeterliğı Etkileyen Etmenler

Bireyin öz yeterliğine katkı sağlayan birinci faktör ailedir. Yüksek öz yeterlik inancı barındıran bireyler oluşturmayı amaçlayan ebeveynler çocukların dilsel anlamda, sosyal anlamda ve bilişsel anlamda becerilerini geliştirmek için (Pastorelli vd., 2001) onlara keşfetmeye ve düşünmeye iten alanlar oluşturmaktadırlar(Pajares & Schunk, 2001). Çocuklarını amaçlarına ulaşmaları için destekleyen ve güç durumlarla başa çıkabilme becerilerini kazandıran anne babalar çocuklarının öz yeterlik gelişimine gerekli önemi göstermektedir(Schunk & Meece, 2005).

Öz yeterlik gelişimini etkileyen ikinci faktör ise akran ilişkileridir. Çocuk çevresine yönelmeye başladıkça, kişisel olarak geliştiren ve onaylayan yeni ilişkiler deneyimlemektedir (Pastorelli vd., 2001). Akran ilişkileri güçlü olmayan bireylerin öz yeterlik gelişimi olumsuz olarak etkilenebilmektedir (Bandura, 1994). Aşık (2019)'a göre gelişimin her aşaması öz yeterliğı etkilemektedir. Birey kendini akranlarıyla kıyaslayarak veya onları rol model olarak kendini sorgulayıp öz yeterliğine ilişkin bilgi sahibi olabilmektedir.

Öz yeterliğin gelişimini etkileyen diğer bir faktör ise okul veya eğitimidir. Okul ortamı bireylerin bilişsel olarak kendilerini deneyimlediğı yerdir ve bireyler yeterlik açısından sınanıp, değerlendirilip akranlarıyla kıyaslanırlar(Bandura, 1997). Sonuç olarak öz yeterliğı tek bir etkenle açıklamak imkansızdır. Her bir etkenin bireyin öz yeterliğine ilişkin düşüncelerinin oluşumunda payı vardır.

Yardımcı ve Başbakkal (2011)'ın çalışmaları bireyin cinsiyeti, akademik başarısının öğrencinin öz yeterliğı ile ilişkili olduğunu göstermiştir.

Kumar ve Lal (2006)'ın araştırmaları incelendiğinde öz yeterliğin bireyin davranışlarına etki ettiğı kavramlardan biri de bireyin düşünce yapısı ve bunlara verdiği duygusal tepkilerdir. Düşük sosyal öz yeterliğe sahip bireyler olaylara karşı daha olumsuz ve başarısız düşüncelerle yaklaşabilmekte ve kaygı seviyeleri artabilmektedir, ayrıca bu bireyler krize müdahale etmekte zorlanabilmektedirler. Bireyler negatif duygular ile başa çıkabildiklerinde özgüvenleri artmakta ve sonraki dönemlerde negatif duygularla daha kolay baş edebilmektedirler(Willemse, 2008).

1.1.3. Öz Yeterlilik ve Sosyal Bilişsel Kuram

Albert Bandura tarafından ortaya çıkan ileriye ileriye öz yeterlik, sosyal bilişsel kurama ve buna ait kavramlardan biri olan karşılıklı belirleyicilik (reciprocaldeterminism) prensibine uzanmaktadır. Karşılıklı belirleyicilik prensibine bakıldığında, bireysel unsurlar, dahil olunan çevre ve bireyin göz önünde bulunan davranışları karşılıklı şekilde birbirine tesir ederek daha sonrasında oluşan davranış belirlemektedir(Bandura, 1986). Öz yeterlik, karşılıklı belirleyicilik prensibinin sisteminde önemli bir role sahip olduğu bilinmektedir(Bandura, 1997).

Sosyal bilişsel kuram, insanların farklı durumlara uyum sağlayabilmesi ve değişebilmesi için başkalarını gözlemleyerek öğrenmeleri, bilişsel süreçleri anlamaları, öz-düzenlemeleri ve kendi davranışlarını yansıtma gerektğini iddia eder (Pajares, 2002). Bu kurama göre, herhangi bir davranışın arkasındaki faktörler; kişinin hayatındaki insanlar, kendisi ve bu insanların davranışları, ve çevresiyle olan etkileşimidir. Bandura'nın sosyal bilişsel kuramına göre, insanların davranışları ve tutumları, çevrelerindeki kişiler ve bu kişilerin etkileşimleriyle birlikte şekillenir.

Sosyal bilişsel kuram, davranışların üç düzenli sistemi tarafından kontrol edildiğini öne sürer (Bandura, 1973). Başlangıçta, davranışa karşı gösterilen tepki ile süreyi tesir eden motivasyonel bir uyarıcının var olması gerekmektedir. İkinci olarak, bir davranışın gelecekteki oluşumu, peşpeşe gelen geri bildirimler, pekiştirme, pratik ve bulgu yoluyla etkilenmektedir. Üçüncüsü ise kabullenme, sosyal öğrenmede önemli bir bilişsel işlev olarak kabul edilir (Bandura, 1973). Örneğin, saldırgan davranışlar, kişinin daha önce karşılaştığı insanların tavırlarında veya düşüncelerinde düşmanca duyguların fark edilmesi ve öğrenilmesi sonucunda ortaya çıkabilir. Bu durumda, Bandura içsel ve dışal etmenlerin iki taraflı etkileşimine dikkat çeker(Burger, 2000). Tedeschi ve Felson (1994) ise bu etkileşimi, uyarıcı ve reaksiyon arasında bulunan bilişsel bağlantı olarak açıklar.

Sosyal bilişsel kurama göre, öz yeterlik inancı insan davranışının değerli bir bileşenidir (Bandura, 1986). Özyeterlik inancı, zorlu durumla karşılaştığında, insanların istekliliğini artırarak başarılı sonuca ulaşma motivasyonunu artırır (Bandura, 1982; Wood ve Bandura, 1989). Araştırmalar, özyeterlik inancının yeme bozuklukları, psikolojik dayanıklılık ve akademik performans gibi alanlarda olumlu etkiler sağladığını göstermektedir. Özyeterlik, kişinin düşüncelerini, duygularını, motivasyonunu ve davranışlarını etkiler ve duruma uygun davranış sergileme ve öz düzenleme yeteneği olarak bilinir (Bandura, 1982). Bu

nedenle, sosyal ve ekonomik yapıların, öz düzenleme ve özyeterlik üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileri vardır (Pajares, 2002).

Gözlem yoluyla elde edilen özyeterlilik inancı, bireylerin kendi davranışlarını değerlendirerek özyeterliliklerini düzenlemelerinde etkili olmaktadır. Başarılar özyeterlik inancını arttırırken, başarısızlıklar ise azaltır, fakat yüksek öz yeterlik inancı barındıran bireylerde beklenen başarı haline ulaşamama durumu görülmemektedir(Bandura, 1986). Sosyal kıyaslama yoluyla ulaşılan öz yeterlik inancının, gözlemleyerek ulaşılanlardan daha etkili olduğu araştırmacılar tarafından savunulmaktadır. Örneğin, ortak durum üzerine odaklanan iki bireyin karşılıklı rekabeti, daha önce aynı görevi başarıyla yerine getiren birinden öğrenerek yapmalarına kıyasla daha etkili sonuçlar doğuracaktır. Bu durum, iki bireyinde kazanabileceğine dair inançlarını daha da arttıracaktır(Schunk, 1989).

Öz yeterlik, yalnızca başarıya etki etmekle kalmayıp, beceri, bilgi, kabiliyet, netice beklentisi ve öğrenmenin anlama önemi açısından da önemli bir rol oynar. Ancak, pozitif öz yeterlik için istenen beceri, bilgi veya kabiliyet yoksa, etkili bir başarıya ulaşma inancı gerçekçi gelmeyecektir. Bununla birlikte, duruma uygun bilgi, beceri ve kabiliyet varsa, kişinin öğrenme sürecini motive eden özyeterlilik hissi önemlidir. Öğrenmenin sonunda kazanacağı şey, kişiyi öğrenmeye teşvik eden sonuç beklentisi oluşturur. Bu sıralama, kişinin önceki öğrenim deneyimlerinin değerini anlaması ile de ilgilidir (Schunk, 1996).

1.1.4. Öz Yeterlik ile İlgili Araştırma Bulguları

Literatürde öz yeterlik ve bireysel nitelikler ara bulunan bağlantıyı değerlendiren araştırmalar incelendiğinde cinsiyet, akademik başarı düzeyi, anne ve babanın eğitim durumu gibi değişkenlerin öz yeterlik ile bağlantısının altını çizmektedir. Bahsedilen değişkenlerle oluşan araştırmalar aşağıdaki gibidir.

Literatüre bakıldığında, öz yeterlik algısı ve cinsiyet arasında pozitif ilişki olduğunu gösteren araştırmalar bulunduğu gibi, öz yeterlik algısı ile cinsiyet arasındaki ilişkinin bağımsız olduğunu gösteren araştırmalar da vardır. Yardımcı ve Başbakkal(2011)'ın 623 ilköğretim öğrencisiyle yaptığı araştırmada; cinsiyetin öz yeterlik düzeyine tesir ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonucunda, cinsiyetin öz yeterlik düzeyini etkileyen bir faktör olduğu tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin öz yeterlik seviyelerinin kız öğrencilere göre daha fazla bulunduğu görülmüştür. Üstelik, öz yeterlik seviyeleri ve yaş, sınıf düzeyi ve okul başarısı arasında da bir ilişki saptanmıştır. Leung ve Chan(1998) ile Pintrich ve De

Groot(1990)'ın çalışmalarında öz yeterlik inancının kadınlara nazaran erkeklerde göre daha yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ekinci(2011)'nin yaptığı araştırmada; kızlar ve erkeklerin akademik öz yeterlik seviyeleriyle bağlantılı anlamlı bir farka ulaşılamamıştır. Buna kıyasla Bacchini ve Magliulo'nun(2003) çalışmalarında, kızların akademik öz yeterlikleri erkeklerinkinden fazla bulunmuştur.. Sücüllü (2022) yaptığı araştırmada öz yeterliğin cinsiyet, ebeveynlerinin öğrenim durumu gibi değişkenlere bakıldığında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemeyi amaçlamıştır. Kadınların duygusal öz yeterlik düzeyinin erkeklere oranla fazla bulunduğu neticesine ulaşmıştır. Bununla birlikte sıra Akkuş ile Çutuk (2019) üniversitede öğrenim gören gençlerin duygusal öz yeterlik düzeyi ile cinsiyet, ebeveyn tutumu ve sıkıntıya dayanma seviyeleri arasındaki bağlantıyı incelemeyi amaçlamıştır ve araştırma sonucunda duygusal öz-yeterlik düzeyinin bahsedilen etkenlere göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bireylerin bilişsel esnekliklerinin ve öz yeterliklerinin incelendiği bir çalışmada, bilişsel esneklik olumlu bir biçimde yükseldikçe çevresel, akademik, duygusal genel öz yeterliliklerinin yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet açısından incelendiğinde anlamlı değişkenliğin kızların yararına bulunduğu ortaya çıkmıştır(Özcan & Kıran, 2016).

Araştırmalarda, öz yeterlik algısının yaş faktörüyle bir bağlantısı bulunduğu şeklinde araştırmaların bulunmasıyla birlikte, öz yeterlik algısı ile yaş faktörü incelendiğinde anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşan araştırmalar da bulunmaktadır. Otacıoğlu(2006)'nın müzik öğretmenliği bölümünü okuyan bireylerle gerçekleştirdiği araştırmada bireylerin yaş seviyeleri yükseldikçe öz yeterlik seviyelerinin de anlamlı oranda yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Kumar ve Lal(2006)'in 200 özel okulda okuyan öğrencilerle (100 kız, 100 erkek) gerçekleştirdiği araştırmada, öz yeterlik algısı ile yaş faktörü incelendiğinde sonucunda anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmalarda, öz yeterlik algısı ve öğrenim seviyeleri arasında bir bağlantı bulunduğu yönündeki araştırmaların yoğunlukta olmasına rağmen, öz yeterlik algısının öğrenim seviyesinden farklılaştığı veya birbirleriyle anlamlı bir ilişkinin olmadığı araştırmalar da bulunmaktadır. Yardımcı ve Başbakkal'ın(2011) çalışmasında “sınıf” durumunun öz yeterlik düzeyini etkileyen değişkenlerden olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmalarda, öz yeterlik algısı ve sosyal destek arasında anlamlı bir bağlantı bulunduğu şeklindeki araştırmaların yanı sıra anlamlı bir ilişkinin olmadığı çalışmalar da mevcuttur.

Demirdüzen'in(2013)ergenleri evren alarak gerçekleştirdiği araştırmada, duygusal öz-yeterlik düzeyleri ve sosyal destek düzeyleri arasındaki bağlantıyı incelemeyi hedeflemiştir. Çalışmanın sonucunda, kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla duygularını düzenleme, anlama ve algılama öz yeterlik seviyelerinin daha fazla bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üstelik okulda yüksek başarı gösteren öğrencilerin duygusal öz-yeterlik düzeylerinin düşük başarı gösterenlere kıyasla daha fazla bulunduğu belirtilmiştir ve duygusal öz yeterlik dereceleri arttıkça aileleri tarafından aldıkları sosyal destek derecelerinde düşüş olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tahmasbipour ve Taheri (2012), ergenler sosyal desteğe ne kadar fazla ulaşıyorsa duygusal sağlık düzeylerinin de o kadar arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçların ergenlerde oluşan sosyal öz yeterliğin duygusal öz yeterliği yordadığı bulgusuyla aynı anlamı taşıdığından bahsedilebilir.

Sakarya (2013)araştırmasında annenin ve babanın öğrenim düzeyi öz yeterliği etkileyen faktörlerden olduğunu belirtmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, anne ve babanın öğrenim düzeyi öz yeterlik düzeyini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Yüksek öğrenim düzeyine sahip ebeveynleri olan öğrencilerin öz yeterlik düzeyi yüksekken, düşük öğrenim düzeyine sahip ebeveynleri olan öğrencilerin öz yeterlik düzeyi daha az çıkmıştır. Bu sonuçlar, öğrencilerin ailelerinin öğrenim düzeyinin öz yeterlilik düzeylerine etkisinin önemini vurgulamaktadır.

1.2. Değerler

1.2.1. Değer Kavramı

Günümüzde değerler; yer edinmeye çalıştığımız toplum, yaşam şeklimiz, statülerimiz, sosyo-ekonomik düzeylerimiz, sosyalleşme sürecimiz gibi birçok kavramla ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Değerler, bireylerin ilişkilerinde nasıl davranacağına dair bir çok bilgi vermektedir. Bireyler yaşamlarını gerçekleştirdiği, kendi değerlerini olumlu bir şekilde ifade edebildiği sürece mutlu ve huzurlu bir hayat sürmektedirler(Akbaş, 2005).

Güngör'e(Güngör, 2010) göre değerler, insanın hayatındaki amaçlardır ve insanın kendi amaçları dışında diğer insanların hayatlarında da amaç olmasını istedikleri şeylerdir. Rokeach değerlerin amaç olarak görülmesine verdiği ad “gaye değerler”dir. Rokeach'ın sınıflandırmasına göre bir de “vasıta değerler” vardır ve bu vasıta değerler, gaye değerlere ulaşılmasındaki nitelikleri simgeler. Rokeach'ın değerler tanımına göre değerler; ne tamamen sabit, ne de tamamen değişkendir. Rokeach için değerler, tamamen sabit olsaydı bireysel ve sosyal çevremizde asla bir değişiklik olmazdı ve değerler tamamen değişken

olsaydı insan kişiliğinin devamlılığından bahsedilemezdi. Değerlerin niteliğinin devam edebilmesi, asıl olarak önceki öğrenmelere ve diğer değerlerden bağımsız olarak ayrılmasıyla ilişkili görünmektedir. Değerlerin devamlılığının olması istenen bir olaydır; yalnız yaşantımızdan bu ya öğrendiklerimizin doğruluğu veya yanlışlığı değişkenlik gösterebilir. Yine de kesin olarak diğerlerinden ayrılmış değerler daha güvenceli devamlılığa ve sabitliğe sahiptir(Aslan & Çalışkur, 2013).

Değerler ahlak kavramıyla ilişkili olarak da ele alınmaktadır. Ahlak ve psikoloji insan davranışlarıyla ilgilenmektedir. Ahlak ve psikolojinin ortak noktaları insanların kendi davranışlarının diğer insanlar tarafından nasıl algılandığı konusunda tam olarak güvene ulaşma amacıyla olmasına işaret etmektedir. Ahlaki değerler kavramı tek başına bilişsel grup teşkil etmemektedir; bu kavramın diğer alanlardaki değerlerle de ilişkisinin kurulması gerekmektedir. Diğer değer alanları göz önünde bulundurulduğunda incelenen ilişkiler ahlaki değerlerle olan ilişki kadar geniş kapsamlı olmamaktadır. Çünkü insanların iyi ve kötü düşünce kalıpları çok yaygın olduğundan dolayı bu gruba dahil edemediği düşünce ve davranışın çok az olduğu görülmektedir (Güngör, 2010). Kluckhohn; değerlerin, insanın yaşamını ve birbirleri arasındaki ilişkileri inceleyen, insanların istekleri veya istemedikleri durumları netleştirip, çevre ile olan ilişkilerini ve birbirleri ile olan ilişkilerini düzenlediğini ifade etmiştir. Değerleri ahlak kavramı ile ilişkilendirerek “doğru”, “yanlış”, “daha iyi”, “daha kötü” kelimelerinin altını çizmiştir (Smith, 1969). Piaget, ahlak gelişimini; dışa bağlı ahlak aşaması ile özerk ahlak aşaması olarak tanımlamıştır. Dışa bağlı ahlak gelişiminde çocuk, sorgulamadan ona öğretileni doğru olarak kabul etmektedir. Özerk ahlak evresinde ise birey, öğretilen ya da belirtilen kuralların değiştirilebileceğini anlamaktadır (Kağıtçıbaşı & Cemalcılar, 2015).

Özetle; insanlar, zaman içerisinde hem kendileri hem de diğer insanlar hakkında izlenim oluşturup, bu izlenimleri de ahlaki boyutta “iyi” ve “kötü” kalıplarına sığdırmaktadır. Bir davranış ya da duygunun doğru veya yanlış olduğuna, inandıkları değerleri yorumlayarak karar vermektedirler.

Değerlerin davranışlarla da yakın ilişkili olduğu görülmektedir. Davranmak sözcüğünden yola çıkılıp bağ kurulan davranış kavramından; “tutum, gidiş ve hareket tarzı” olarak da bahsedilmektedir. Davranışın tanımı yaygın olarak insanların veya hayvanların tek başlarına ya da topluca gösterdiği faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (Şimşek, Akgemici, & Çelik, 2014). Rokeach’e göre değerler kişinin inanç sisteminin en merkezi bileşenidir.

Bu nedenle, diğer birçok tutumla bağlantılı olduğu için değiştirilmesi zordur. Değerler sayıca sınırlı olma eğilimindeyken, tutumlar çok sayıda olabilmektedir. Değer yönelimlerinin bir kişinin tutumunu etkilediği ön görülmektedir. Tutumlar, bireyin söz konusu nesneye olumlu ya da olumsuz olarak tepki verme eğilimini temsil eder (Vaske & Donnelly, 1999). İnsanlar, davranışlarını sahip olduğu değerlere göre şekillendirir görülmektedir. Bir olaya karşı oluşan bakış açısı, yaşanan bir duruma karşı verilen tepki, bir düşünce sonucu hissedilen duygu ve bu duygu sonucunda harekete geçen davranış, sahip olduğumuz değerlere göre değişkenlik göstermektedir.

Değerler inançlarla da ilişkilidir. İnançlar, belli bir toplumda yaşayan ve bu toplumun değerlerini kabul eden insanların, doğru olarak kabul ettiği ortak fikirlerdir(Şişman, 2002). Değer kavramı, zıt bir davranış biçimi olarak bireysel veya toplumsal anlamda seçilmesi istenen özgül bir davranış tarzı veya yaşamsal hedeflerine olan inanç olarak tanımlanmaktadır (Rokeach, 1973). Schwartz ve Bilsky'nin (1987) aktardığına göre literatürde birçok farklı tanımlama yer alsa da değer tanımlamalarının genel olarak beş ortak özelliği bulunmaktadır. Bu ortak özelliklere göre değer kavramı; inançlar veya kavramlar olarak kabul edilen, istenen sonuçlar yahut davranışlar hakkında olan, spesifik durumların üstesinden gelen, seçimlere veya davranış ve olay değerlendirmesine rehberlik eden ve görece önemliliğine göre sıralanan şeylerdir (Schwartz & Bilsky, 1990).

1.2.2. Değerleri Etkileyen Etmenler ve İlgili Araştırma Bulguları

Değerlerle ilgili yapılan araştırmalarda birçok kavramın değerler kavramıyla ilişkisine ışık tutulmuştur. Bu bölümde bu kavramların değer kavramıyla arasındaki ilişki veya farklılık ortaya konmaya çalışılmıştır.

Cinsiyet ve değer arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar sonucunda, erkeklerin doğduğu zamandan beri kişisel değerlerde; kadınlarınsa hizmet ya da yardım içeren değerlerde performans sergilediğinden dolayı erkeklerin incelendiğinde kişisel, kadınların incelendiğinde daha toplumcu değerlere meyilli olduğu sonucu bulunmuştur(Hofstede, 1991; 1996; Gibson, 1995). Bem (Bem, 1985)'in kuramına göre bir kültürde erkekler ve kadınlar arasında ayırım varsa, çocuklar kültürün bu ayrımlarını benimseyerek büyürler. Bu cinsiyet kalıpları sayesinde çocuklar, davranışlarını buna göre şekillendirirler.

Uyguç (2003) tarafından yapılan araştırmaya göre kızların başka bireylere alakayı öncelik olarak belirleyen, denklik, sosyal ikna, fedakar, şevkat, nazik ve gerçek arkadaşlık v.b

değerlere, erkek öğrencilere göre çok kıymet verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Özkan ve Soylu'nun(2014) araştırmalarında sınıf öğretmenliği okyan bireylerin inandıkları insani değerler incelenmiştir. Araştırmanın bulgularından yola çıkarak bireylerin inandıkları insani değerlerde kız veya erkeklere göre incelendiğinde herhangi bir ayrımın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Eser(2012)'in, yaptığı çalışmada bireylerin insani değer seviyeleri ile toplumsal davranışları arasında bulunan bağlantının baba öğrenim düzeyine bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer olarak, Coşkun & Yıldırım (2009), üniversitede öğrenim gören bireylerin değer seviyelerinde baba öğrenim seviyesine bakıldığında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Polat ve Çalışkan(2013)'ın çalışmalarında anne öğrenim seviyesi arttıkça bireylerin değer algılarının da arttığı bulunmuştur. Yiğit ve Dilmaç (2015)'in araştırmalarında anne öğrenim seviyesine bakıldığında insani değerlerin anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

1.3. Sosyal Güven

1.3.1. Güven ve Sosyal Güven Kavramı

İnsan doğduğu andan itibaren çeşitli ihtiyaç ve beklentilerle dünyaya gelmektedir. Yaşam süreci başlayan insanın, gerçekleştirmesi gereken fizyolojik ihtiyaçları bulunmaktadır. Gelişimi devam ettikçe sevilme, değerli olduğunu hissetmek, değerleriyle birlikte kabul görmek gibi ihtiyaçlar sıralanmaktadır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde her alt basamağın sağlıklı bir şekilde tamamlanması kendini gerçekleştirme ile sonuçlanmaktadır. Kendini gerçekleştirme olarak geçen son basamak ise kendi içinde bir devinimi olan sürekli gelişmeyi gerektiren süreçtir(Maslow, 1943).

Ahlaki bir yapı olarak güven; birey, yalnızca karar verirken diğerinin bakış açısını dikkate aldığına ve ilişkinin ahlaki standartlarını ihlal edecek şekilde davranmayacağına inandığında ortaya çıkmaktadır. Bunlar karşılıklılık veya diğerinin zarar vermeyeceği beklentileri ile diğer değer yönelimlerini içerebilmektedir. Diğer iki boyutta örtülü olan toplumsal boyut, güven insan sosyal ilişkilerinin bir yönü olarak kavramsallaştırıldığında açıkça ortaya çıkmaktadır. Güven, sosyal ilişkilerden doğmakta ve onun içinde korunmaktadır(Weber & Carter, 1998). Adler, bireylerin kendilerini güvende hissetmek, toplum tarafından kabul görmek ve saygı ve değer ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bulundukları toplumda kabul görmek için çaba sarf ettiklerinden bahsetmiştir; bireylerin yaşadığı çoğu problemin, dâhil olmak istediği bir grup tarafından reddedilme korkusu

sonucu ortaya çıktığını savunmaktadır. Birey yaşadığı toplumda ait olma ihtiyacını karşılayamazsa bu durum sonunda kaygı oluşmaktadır. Ait olma ihtiyacını tamamlamış bireyler problemleriyle yüzleşerek başa çıkabilirler(Adler, 1964).

Erikson'ın psikososyal kuramı da güven konusunu ele almıştır. Birey doğduğu andan itibaren tüm yaşamı boyunca gelişme sürecindedir. Bu yüzden her yaşam döneminin bireyin gelişiminde büyük etkisi bulunmaktadır. Kuramının evrelerinden olan güvene karşı güvensizlik döneminde de bebeklik çağında oluşan güven duygusunun, kişinin yaşamın diğer süreçlerine olumlu açıdan izlenim bıraktığı belirtilmiştir(Erikson, 1968).

Güven kavramının; bireyler tarafından bilindiği ancak net bir şekilde tanımlanmasının güç olduğu ve kişiden kişiye göre değişen bir kavram olduğu görülmektedir. Güven; kişilerarası ilişkilerde, bireylerin birbirleri aleyhine davranışlar sergilemeyeceğinden ve iki tarafın da iyi niyeti kötüye kullanmayacağından emin olmak çerçevesinde tanımlanmaktadır(Başak & Öztaş, 2010).Whitener'a göre güven kavramı üç açıdan önemlidir: Birinci açıdan güven, bireyin karşı taraftan olumlu yönde davranış beklentisini göstermektedir. İkinci açıdan, birey karşısındaki kişileri bu beklentiye göre zorlayamaz ve kontrol edemez. Çünkü güven, bireyin karşı taraftan beklentisinin olumsuz yönde olma düşüncesine karşın, tehlikeleri göze alarak bu duruma tepki vermemesi yükümlülüğünü barındırmaktadır. Üçüncü açı ise, bireyin karşı tarafa yönelik olan belirli düzeyde bağımlılığını göstermektedir. Böylelikle karşı taraftan gelen davranışlar, bireyin ulaştığı neticeyi etkilemektedir(Whitener, 1998).

Güvenle ilişkili önemi vurgulanan bir değişken de bağlanmadır. Bağlanma ile ilgili teori geliştiren John Bowlby'e göre; bebek doğduktan sonra ona bakım vermeye başlayan figür ile arasındaki oluşan yakınlığa ve bu yakınlığın devamlılığını getirebilmek için oluşturulan davranışlar bağlanma olarak kabul edilmektedir. Bu davranışın temelinde ise evrimsel olarak bebeğin kendini oluşabilecek tehlikelere karşı koruması yatmaktadır (Demirdağ, 1997).

Bartholomew ve Horowitz (1991) bağlanma davranışları hakkında Dörtlü Bağlanma Modelini geliştirmişlerdir. Bu kuramın güvenli bağlanma stilini ele alan bireylerin, hem kendi benliklerine ait hem de dış dünyadaki kişiler hakkında olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Birey kendisini diğer kişiler tarafından seilmeye değer birisi olarak görmektedir ve diğer kişiler tarafından da güvenilebilir olduğuna dair olumlu inancı

vardır. Bu nedenle birey güvenli ilişkiler oluşturabilmekte ve özerk kalabilmektedir(Bartholomew & Horowitz, 1991).

Sosyal kapsamda güven ile ilişkili bir değişken de memnuniyettir. Sosyal bilimler bölümünde uygulanan çalışmalar sonucu; bireyin sosyalleşmeye ihtiyacı olduğunu ve dış dünyayla ilişki kuramadan yaşamını devam ettiremeyeceği için diğer bireylerle bir arada olma ihtiyacı duyduğu belirtilmektedir (Akın, Uysal, & Çitemel, 2013). Sosyal ilişki içerisinde giren birey; ait hissetme, saygı, bağlılık gibi duygulara sahip olmak istemektedir. Bireyin kendini sosyal olarak güvende ve memnun hissetmesi, diğer kişilerle kurduğu ilişkiler ve bağlanma açısından önemli bir yer tutmaktadır. Bireyin sosyal ilişkilerinde ulaştığı olumlu duygular yaşantılarına yansımakta ve bu durum da sosyal bakımdan kendi konumunu görebilmesi açısından önemli görülmektedir(Gilbert, McEvan, Mitra, Richter, Franks, & Gale, 2009). Sosyal güven ve memnuniyetin, bireyin etrafındaki kişilere karşı oluşturduğu bağlanma, aidiyet ve sosyal gidişatla alakalı memnuniyet duygularını içerdiği görülmektedir(Akın, Uysal, & Çitemel, 2013).

1.3.2. Sosyal Güvenin Gelişimi

Toplumun bireye bireyin de topluma karşı güvenli bir sosyal ortam oluşturması insanlar arası ilişkileri kurmada önemli bir yere sahiptir. Güven duygusu karşılıklı ilişkilerin en önemli faktörüdür. Güven kavramının bireysel ve toplumsal aşamaları bilinmektedir ve bunlar birbirinin parçası haline gelmiştir. Ancak bireysel güvenlik önce gelmektedir. Kişi güven duydukça topluma yönelmekte ve bu yönelimden sonra sosyal güven duygusu tamamlanmaktadır. Bireylerin tehlike hissetmeden güven duygularını barındırmaları için, onların toplumun oluşturduğu kurallara, kurumlara inanıp güven duymaları, sosyal bütünleşmenin ilk faktörü olarak görülmektedir(Özbey, 2016).

Sosyal güven insani değer ve ilişkilerin tam olarak benimsendiği topluluklarda barınan kişilerin aidiyet, ve diğer kişiler tarafından kabul görme hisleriyle tecrübe ettiği durumların sonucudur (Gilbert, McEvan, Mitra, Richter, Franks, & Gale, 2009). Sosyal güvenle insanlar kendilerini toplumda değerli bir yerde görmektedir ve değerli hisseden insan toplumla kaynaşmaya başlamaktadır (Kurt, 2000). Güven kavramı; insani bir olgu olduğu kadar dizgeli de bir olgudur. Güven ve tehlike faktörü, birbirinin parçasıdır. Bu durumda tehlike yalnızca kişiye özel değil, toplumu ilgilendiren bir durum haline dönüşmektedir. Bu yüzden kendimizi güvende hissetmek için güven duyduğumuz alanlar oluştururuz. Aslında

bu güven duyduğumuz alanlar, güven vermeyen ve tehlikeli toplumda kişisel güven arzusu biçiminde oluşmuştur(Alver, 2010).

Güven kavramı, psikolojik olarak incelendiğinde anne ile çocuğun bağlantılı olduğu kişilerin de tesir etmesiyle birlikte birlikte 0-1 yaş aralığında oluşmanın temellerini atmaktadır ve farklı duyguların gelişmesi için de etken olmaktadır (Oruç, 2010) Erikson'un (1984) psiko-sosyal gelişim kuramına bakıldığında, güvene karşı güvensizlik dönemi kişinin yaşadığı birinci dönemdir. Hayatının birinci döneminde temel ihtiyaçlarının bakım veren tarafından giderilme durumuna göre güven ya da güvensizliği benimsemektedirler. Güvenin sağlıklı bir şekilde oluşmasında beslenmeden ziyade anne ile bebeğin arasındaki ilişki, tutarlılık ve mutluluk etkili olmaktadır. Çünkü bunların aksi yaşandığında güvensizlik ortaya çıkarmaktadır. Güven duygusunun, dürüstlük ve işbirliğini önemseyen bireylerin oluşturduğu ve ortak kurallara bağlı yaşanan topluluklarda olduğu bilinmektedir. Ortak kuralların çalışma hayatında uygulanmasının dışında, inanç veya adalet gibi değerlerden de alt yapı oluşturabilmektedir. Toplumun güven duygusunu benimseyebilmesi için güvene dayalı davranış ve ahlaki değerlerin kişilerce içselleştirilmesi lazımdır(Gökalp, 2003).Sosyal bütünleşme ile ilgili yapılan araştırmada birey sosyal ihtiyaçlarını akran katkısı ile duygusal olarak yakınlık ihtiyacını özel birey katkısıyla üstesinden geliyor olabilir. Bu sebeple yalnız olmanın duygusal ilişkilerde ve sosyal ilişkilerde meydana gelen engel ve mahrum bırakılmasıyla alakasına bakıldığında, değişik sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını gideren kişilerin, bu ihtiyaçlarına gereğince karşılık veremeyen kişilere kıyasla kendilerini daha sosyal algılamaları beklenebilir. Yeni araştırmalarda üzerinde durulduğu gibi, kişinin sosyal ortam yaratabilmesi ve samimi bağlar oluşturabilmesi, yalnızlık duygusuyla baş edebilmenin faydalarını gösterir(Peplau & Perlman, 1982; Schmitt & Kurdek, 1985; Weiss, 1973).

1.3.3. Güven ve Sosyal Güven ile İlgili Araştırma Bulguları

Araştırmalar incelendiğinde sosyal güvende hissetme ve memnuniyet konusu hakkında fazla araştırmanın bulunmadığı görülmektedir. Buna rağmen, yaşam doyumu, sosyal destek ve sosyal bağlılıkla alakalı araştırmalara fazlaca ulaşılmaktadır.Yaşam doyumu; kişinin bireysel standartlarına göre yaşaması ve sonrasında bunu olumlu yönden gözden geçirmesi şeklinde açıklanmaktadır(Esen, 2010). Sosyal destek, kişinin yardıma ihtiyacı olduğunda çevresi tarafından karşılanabileceği tüm yardımlar olarak bilinirken; sosyal

bağlılık ise bireyin ait hissetmesi ve duygusal yakınlık olarak tanımlanmaktadır(Duru, 2008).

Yapılan çalışmalarda kişilerarası güven; çoğunlukla çocukluk ve ergenliğin birinci zamanlarını içermektedir. Bu dönemde oluşan güven inancının akademik başarı ve olumlu sosyal davranışlar ile olumlu açıdan bağlantılı olduğu belirtilmiştir(Wentzel, 1991).

Yılmaz (2009)'ın çalışmasında kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere kıyasla daha çok evrenselcilik, iyilikseverlik, uyum ve güvenlik değerlerini önemsediklerine rastlanmıştır. Mehmedoğlu (2006)'nın yaptığı çalışmadaysa kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere kıyasla daha çok evrenselcilik, iyilikseverlik, öz yönelim ve güvenlik değerlerini barındırdıkları bulunmuştur. Bulunan sonuçlar kadınların hem bireysel olarak hem toplumsal olarak güvenliği daha çok önemsedikleri sonucu değerlendirildiğinde güvenlik değerinin ne kadar önemli olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Kurt, Sayıl, ve Tepe(2013)'nin, gerçekleştirdiği araştırmada bireylerin güven duygusunda anne baba ve yakın arkadaşlarla bağ kurmanın payını araştırmışlardır. Bulgular değerlendirildiğinde arkadaşlara karşı oluşan güven duygusunun kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark sonucuna ulaşılamamıştır. Kurt, Sayıl ve Tepe (2013)'nin araştırmasına göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran ebeveynlerine daha çok güvendikleri, anne baba ve arkadaşlarıyla daha güvenli bir şekilde bağ kurdukları ve anne babalarından az miktarda psikolojik kontrol hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Inglehart ve Welzel (2005) tarafından gerçekleştirilen bu çalışmada, dünya genelindeki 83 ülkede 2000-2002 yılları arasında 91 bin kişiyle anket çalışması yapılmıştır. Araştırmanın temel amacı, kültürel değişimin insan davranışlarını nasıl etkilediğini anlamaktır. Araştırmada, sosyal güvenin demokratik değerlere olan inanç, kişisel özgürlükler ve siyasi katılım gibi alanlarda da etkili olduğu belirlenmiştir. Bu etki, sosyal güvenin yüksek olduğu ülkelerde daha fazla hissedilmiştir. Bunun yanı sıra, araştırmada kültürler arasındaki farklılıkların ve sosyal yapıların da sosyal güveni etkilediği tespit edilmiştir. Örneğin, bireyselci kültürlere sahip ülkelerde sosyal güvenin düşük olduğu görülmüştür.

Delhey ve Newton (2005) tarafından yapılan araştırma, 33 OECD ülkesinde sosyal güven seviyeleri ve diğer sosyal göstergeler arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bu çalışmada, sosyal güvenin, kişiler arasındaki bağlılığı artırdığı ve işbirliği kültürünü teşvik ettiği bulunmuştur. Araştırma, sosyal güvenin, ekonomik büyüme, toplumsal adalet, demokratik katılım ve eğitim seviyeleri gibi diğer sosyal göstergelerle pozitif bir ilişki içinde olduğunu

da göstermiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, sosyal güven seviyesi yüksek olan toplumlarda, kişiler arasındaki güven ve işbirliği daha yüksek olduğu için toplumsal refah da daha yüksek olmaktadır. Ayrıca, sosyal güvenin, demokratik değerler ve insan haklarına olan inancı da arttırdığı bulunmuştur. Bu sonuçlar, sosyal güvenin bir toplumun hem ekonomik hem de sosyal refahını artırmada önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

Coleman (1988) tarafından yapılan araştırma, sosyal sermaye kavramının önemini vurgulamakta ve sosyal güvenin toplumsal yapıyı güçlendirici etkisi üzerinde durmaktadır. Araştırmada, sosyal sermaye kavramı, bir toplumda bireyler arasındaki güven, işbirliği, dayanışma ve aidiyet duygusunu ifade etmektedir. Sosyal sermayenin birikimi, bireyler arasındaki etkileşimlerin artması, bağların güçlenmesi ve güvenin artmasıyla gerçekleşmektedir. Coleman, sosyal sermayenin önemli bileşenlerinden birinin sosyal güven olduğunu vurgulamaktadır. Sosyal güven, bireyler arasındaki güven duygusunu ifade etmektedir ve toplumun bir arada tutunmasında önemli bir role sahiptir. Sosyal güvenin varlığı, insanların birbirlerine güvenerek işbirliği yapmalarına, kaynakları paylaşmalarına ve toplumsal sorunların çözümü için birlikte çalışmalarına imkan tanımaktadır.

1.4. Öz yeterlik, Değerler ve Sosyal Güvende Hissetme Arasındaki İlişkiler

Sosyal Bilişsel Kurama göre bireyin hem ürün ve de üreten rolünde bulunması kendine güveninden kaynaklıdır. Duyulan güven öz-yeterlik inancıyla açıklanmaktadır (Pajares, 1996).Özgüven, bireyin kendisine olan doyumunu ve içerisinde bulunduğu çevreyle uyumlu yaşayabilmesi anlamına gelmektedir. Özgüven hem bireysel olarak hem de çevresel olarak ilişkilerde oldukça önemli bir yere sahiptir. Ayrıca özgüven, bireye çevresi tarafından güvenilir olduğu inancını pekiştirmektedir (Yılmaz, 2006).

Yapılan çalışmada, genel öz yeterlilik, değerler ve sosyal destek arasındaki ilişkileri inceleyerek yetişkinlerde depresyon belirtilerinin öngörülmesi üzerine odaklanmaktadır. Çalışmada, 366 yetişkinin katılımıyla bir anket çalışması gerçekleştirilmiş ve genel öz yeterlilik, değerler, sosyal destek ve depresyon belirtileri gibi değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular, genel öz yeterlilik ve değerlerin, sosyal destek ve depresyon belirtileri ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, genel öz yeterliliğin, değerlerin ve sosyal destek düzeylerinin artmasıyla depresyon belirtilerinin azaldığı tespit edilmiştir(Aydın ve Sümer, 2019).

Başka bir çalışmada, Hırvatistanlı çalışanların öz yeterlilik, değerler ve işe angajmanı arasındaki ilişkileri incelemektedir. Çalışmada, 300 çalışanın katılımıyla bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir ve öz yeterlilik, değerler, işe angajman ve diğer değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular, genel öz yeterlilik ve değerlerin, işe angajman ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu ve artan öz yeterlilik ve değerler düzeyleri ile işe angajmanın arttığını göstermiştir (Golubović ve Miljković, 2019).

İsraili üniversite öğrencilerinin öz yeterlilik, değerler ve stresle başa çıkma arasındaki ilişkileri incelemektedir. Çalışmada, 276 öğrencinin katılımıyla bir anket çalışması gerçekleştirilmiş ve öz yeterlilik, değerler, stres düzeyleri ve stresle başa çıkma stratejileri gibi değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular, genel öz yeterlilik ve değerlerin, stresle başa çıkma stratejileri ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu ve artan öz yeterlilik ve değerler düzeyleri ile daha etkili stresle başa çıkma stratejilerinin kullanıldığını göstermiştir(Koo ve Koo, 2015).

Yapılan başka çalışmada, İsraili üniversite öğrencilerinin öz yeterlilik, değerler ve stresle başa çıkma arasındaki ilişkiler incelenmiştir. 276 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen anket çalışmasında, öz yeterlilik, değerler, stres düzeyleri ve stresle başa çıkma stratejileri gibi değişkenler arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Bulgular, genel öz yeterlilik ve değerlerin, stresle başa çıkma stratejileri ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu ve artan öz yeterlilik ve değerler düzeyleri ile daha etkili stresle başa çıkma stratejilerinin kullanıldığını göstermiştir(Littman-Ovadia ve Lavy, 2012).

Bir başka çalışmada, genel öz yeterlilik, değerler ve sosyal destek arasındaki ilişkiler incelenerek yetişkinlerde depresyon belirtilerinin öngörülmesi üzerine odaklanılmıştır. 366 yetişkinin katılımıyla gerçekleştirilen anket çalışmasında, genel öz yeterlilik, değerler, sosyal destek ve depresyon belirtileri gibi değişkenler arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Bulgular, genel öz yeterlilik ve değerlerin, sosyal destek ve depresyon belirtileri ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu ve genel öz yeterlilik, değerler ve sosyal destek düzeylerinin artmasıyla depresyon belirtilerinin azaldığını göstermiştir(Cevik ve Kılıç, 2018).

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada yetişkin bireylerde öz yeterlik, değerler ve sosyal güvende hissetme ilişkisinin incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada, üç farklı değişken arasındaki ilişkilerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama yönteminde iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır(Karasar, 2020).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 21 yaş ve üzeri yetişkinler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde ise araştırmaya isteyerek katılan 21 yaş ve üzeri 517 kişi (358 Kadın, 159 Erkek) yer almıştır. Araştırmanın örneklemini belirlemede kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya dahil edilen kişilerin tanıtıcı (kişisel) özelliklerine göre dağılımına ait verilere Tablo 2.1’de yer verilmiştir.

Tablo 2.1.
Katılımcıların Tanıtıcı (Kişisel) Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişken Adı	Grup Adı	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	159	30,8
	Kadın	358	69,2
Eğitim Düzeyi	İlkokul	24	4,6
	Ortaokul	23	4,4
	Lise	69	13,3
	Lisans	322	62,3
	Lisansüstü	79	15,3
Annenizin Eğitim Düzeyi	Okuma Yazma Bilmiyor	68	13,2
	Okur-Yazar	43	8,3
	İlkokul	190	36,8
	Ortaokul	72	13,9
	Lise	99	19,1
	Yüksekokul	8	1,5
	Üniversite	33	6,4
	Lisansüstü	4	0,8
Babanızın Eğitim Düzeyi	Okuma Yazma Bilmiyor	17	3,3
	Okur-Yazar	39	7,5
	İlkokul	161	31,1
	Ortaokul	97	18,8
	Lise	104	20,1
	Yüksekokul	25	4,8
	Üniversite	63	12,2
	Lisansüstü	11	2,1
Yaşadığınız Yer	Büyükşehir	469	90,7
	İlçe ve Altı	21	4,1
	Şehir	27	5,2

Tablo 2.1’de yer alan veriler değerlendirildiğinde, araştırmaya dahil olan %30,8’inin 159 erkek, %69,2’sinin 359 kadın katılımcı olduğu görülmektedir. Araştırmada katılımcıların eğitim düzeyine bakıldığında ilkokul mezunu % 4,6- 24 kişi, ortaokul mezunu %4,4-23 kişi, lise mezunu %62,3-322 kişi, Lisans mezunu %62,3-322 kişi, Lisansüstü mezunu %15,3-79 kişi katılım sağladığı anlaşılmaktadır. Anne olan katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında okuma yazma bilmeyen %13,2-68 kişi, okur yazar bilen %8,3-43 kişi, ilkokul mezunu %36,8-190 kişi, ortaokul %13,9-72 kişi, lise mezunu %19,1-99 kişi ve yüksekokul %1,5-8 kişi, üniversite mezunu %6,4-33 kişi ve lisansüstü düzeyinde %0,8-4 kişi mezun olduğu görülmektedir. Baba olan katılımcıların okuma yazma bilmeyen %3,3-17 kişi, okur yazar %7,5-39 kişi, ilkokul %31,1-161 kişi, ortaokul mezunu %18,8-97 kişi, lise mezunu

%20,1-104 kişi, yüksekokul %4,8-25 kişi, üniversite %12,2-63 kişi, lisansüstü %2,1-11 kişinin katıldığı görülmektedir. Katılımcıların yaşadığı yere bakıldığında büyükşehirlerde yaşayanların %90,7-469, ilçe ve altı gibi yerlerde yaşayanların %4,1-21 kişi ve şehirde yaşayanların %5,2-27 kişi olduğu görülmüştür.

Tablo 2.2.
Katılımcıların Tanıtıcı (Kişisel) Özelliklerine Göre Dağılımı-2

Değişken Adı	Grup Adı	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Ailenizden Aldığınız Sosyal Desteği Nasıl Değerlendiriyorsunuz?	Hiç destek görmüyorum	76	14,7
	Çok az destek görüyorum	55	10,6
	Normal düzeyde destek görüyorum	160	30,9
	Çok destek görüyorum	54	10,4
	Her zaman destek görüyorum	172	33,3
Arkadaşlarınızdan Aldığınız Sosyal Desteği Nasıl Değerlendiriyorsunuz?	Hiç destek görmüyorum	65	12,6
	Çok az destek görüyorum	49	9,5
	Normal düzeyde destek görüyorum	194	37,5
	Çok destek görüyorum	99	19,1
	Her zaman destek görüyorum	110	21,3
Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	Dışa Dönük	299	57,8
	İçe Dönük	218	42,2
Yaşamdaki Hedeflerinize Hangi Düzeyde Ulaştığınızı Düşünüyorsunuz?	Hiçbirine Ulaşmadım	14	2,7
	Çok Azına Ulaştım	198	38,3
	Yeteri Kadar Ulaştım	181	35
	Oldukça Ulaştım	109	21,1
	Hepsine Ulaştım	15	2,9
Arkadaşlarınızla İlişkilerinizi Nasıl Değerlendirirsiniz?	Çok Kötü	4	0,8
	Kötü	2	0,4
	Kısmen İyi	53	10,3
	İyi	272	52,6
	Çok İyi	186	36

Katılımcıların arkadaşlarından aldığı sosyal desteği nasıl değerlendirdiğine bakıldığında hiç destek görüyorum %14,7-76 kişi, çok az destek görüyorum %10,6-55 kişi, normal düzeyde destek görüyorum %30,9-160 kişi, çok destek görüyorum %10,4-54 kişi, her zaman destek görüyorum %33,3-172 kişi olduğu görülmektedir. Katılımcıların arkadaşlarından arkadaşlarından aldığı sosyal desteğe bakıldığında hiç destek görmüyorum

%12,6-65 kişi, çok az destek görüyorum %9,5-49 kişi, normal düzeyde destek görüyorum %37,5-194 kişi, çok destek görüyorum %19,1-99 kişi ve her zaman destek görüyorum %21,4-110 kişi olarak görülmektedir. Katılımcıların kendini nasıl tanımladıkları sorulduğunda dışa dönük olanların %57,8 – 299 ve içe dönük diyenlerin %42,2- 218 kişi olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşamdaki hedeflerine hangi düzeyde ulaştığına bakıldığında hiçbirine ulaşmadım %2,7-14 kişi, çok azına ulaştım %38,3-198 kişi, yeteri kadar ulaştım % 35- 181 kişi, oldukça ulaştım %21,1-109 kişi ve hepsine ulaştım %2,9-15 kişiye ulaştığı görülmektedir. Katılımcıların arkadaşlarınızla ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz sorusuna çok kötü %0,8-4 kişi, kötü %0,4-2 kişi, kısmen iyi %10,3-53 kişi, iyi %52,6-272 kişi, çok iyi diyenlerin %36-186 kişi olduğu görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ile birlikte Genel Öz Yeterlik Ölçeği(Schwarzer ve Jerusalem, 1995), Değerler Ölçeği(Dilmaç, Arıacak, & Cesur, 2014)ve Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Ölçeği(Gilbert ve diğerleri, 2009) kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formunda; cinsiyet, eğitim düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi yaşanılan yer, aileden alınan sosyal desteğin değerlendirilmesi, arkadaşlardan alınan sosyal desteğin değerlendirilmesi, kişinin kendini tanımlaması, yaşamda ulaşılan hedef düzeyleri ve arkadaş ilişkileri değerlendirilmiştir.

2.3.2. Değerler Ölçeği (DÖ)

Dilmaç, Arıacak ve Cesur (2014) tarafından geliştirilen değerler ölçeği, değer ifadelerinin kişinin yaşamındaki anlam ve önemine göre duygu ve düşüncelerini en iyi yansıttığını düşündüğü değer ifadelerini puanlamaya dayanmaktadır. Ölçek 39 değer ifadesi ve 9 alt boyuttan oluşmaktadır. Ters maddeler bulunmamaktadır. Alt boyutlar bağlamında puanlanır. Değerler (SocialValues), ikinci faktör “Kariyer Değerleri (CareerValues)”, üçüncü faktör “Entellektüel Değerler (IntellectualValues)”, dördüncü faktör “Maneviyat (SpritualValues)”, beşinci faktör “Materyalistik Değerler (MaterialisticValues)”, altıncı faktör “İnsan Onuru (Honor of Humanity)”, yedinci faktör “Romantik Değerler (RomanticValues), sekizinci faktör “Özgürlük (Freedom)” ve dokuzuncu değer de “Fütüvvet (Futuwwat/munificience&courage)” olarak isimlendirilmiştir. Fütüvvet

alçakgönüllülük anlamına gelmektedir. 38, 35, 36, 27, 31, 39, 32, 37, 16, 28. maddeler “toplumsal değerleri”, 21, 22, 20, 12, 10. maddeler “kariyer değerlerini”, 5,2, 9, 6, 4, 23. maddeler “entelektüel değerleri”, 17, 11, 19, 18. Maddeler “maneviyat değerlerini”, 30, 25, 33. maddeler “materyalist değerleri”, 26, 34, 1. maddeler “insan onuru değerlerini”, 3,14,15. maddeler “romantik değerleri”, 29, 24,13. maddeler “özgürlük değerlerini”, 7, 8. maddeler “fütüvvet değerlerini” ölçmektedir. Ölçek likert tipi olup 0’dan 9’a kadar değer almaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 9 dur. Öğrencinin ölçekten aldığı puan yükseldikçe kişinin değerlere verdiği önem ortaya çıkmaktadır ve bunun hayatında vazgeçilmez olduğunu gösterir. Değerler Ölçeğinin faktörler bazında Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları da hesaplanmıştır. Analiz sonucunda “Toplumsal Değerler” için .90, “Kariyer Değerleri” için .80, “Entellektüel Değerler” için .78, “Maneviyat” için .81, “Materyalistik Değerler” için .78, “İnsan Onuru” için .61, “Romantik Değerler” için .66, “Özgürlük” için .65 ve “Fütüvvet” için de .63 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak, Değerler Ölçeği’nin ilk psikometrik bulguları, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu yönündedir. Değerler Ölçeği genellikle sosyal ve davranışsal bilimler alanında çalışan araştırmacılar ve uzmanlar tarafından kullanılır. Özellikle psikoloji, sosyoloji, eğitim, liderlik, pazarlama gibi alanlarda değerlerin incelenmesi ve araştırılması amacıyla kullanılan bir ölçektir.

2.3.3. Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Ölçeği (SGHMÖ)

Bireyin sosyal dünyalarını güvenli, sıcak ve sakinleştirici olarak algılayıp algılamadıklarını yordamak amacıyla Gilbert ve diğerleri (2009), tarafından geliştirilmiştir. Ölçek Ahmet Akın, Nihan Çitemel, Recep Uysal (2013) tarafından uyarlanmıştır. 11 maddeden oluşan bu ölçme aracı 5’li Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir (“0” Hiçbir zaman- “4” Her zaman) Ölçekten alınabilecek puanlar 0 ile 44 arasında sıralanmaktadır. Düşük puanlar sosyal güven hissi ve memnuniyet seviyesinin az oluşuna işaret ederken, yüksek puanlar sosyal güven hissi ve memnuniyet seviyesinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin yapı geçerliği için uygulanan açımlayıcı faktör analizinde maddelerin tek faktörde toplandığı ve faktör yüklerinin .51 ile .84 arasında değiştiği görülmüştür. SGHMÖ’nün ölçüt bağıntılı geçerliğinden elde edilen sonuçlar sosyal güvende hissetme ve memnuniyetin, neşelilik ($r=.39$), sevgi ($r=.24$), zindelik ($r=.11$) ile pozitif, sinirlilik ($r=-.21$), distimi ($r=-.46$) ve siklotimi ($r=-.47$) ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür. Ölçeğin Türkçe formunun yapı geçerliğini incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Orijinal formda 10 madde ve tek boyut olarak geliştirilen İş Anlamı Ölçeği

için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum indeksi değerleri: $\chi^2=71.82$, $sd=40$, $RMSEA=.048$, $NFI=.96$, $CFI=.98$, $IFI=.98$, $RFI=.95$, $GFI=.96$, $SRMR=.042$ olarak bulunmuştur. Bu uyum indeksi değerleri modelin uyumlu olduğunu göstermektedir. Ölçeğin faktör yükleri .34 ile .61 arasında değişmektedir. Ölçeğin uyum geçerliği için Özgünlük ölçeği arasındaki ilişkiler hesaplanmış ve sosyal güvende hissetme ve memnuniyet, öz-yabancılaşma ile negatif ($r= -.18$); özgün yaşam ile pozitif ($r= .35$) ilişkili bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe formunun madde ayırt ediciliği için madde-test korelasyonu ve güvenirlik çalışmaları için iç tutarlılık Cronbach Alpha (α) güvenirlik katsayıları belirlenmiştir. Ölçeğin madde ayırt ediciliği düzeyini belirlemek amacıyla yapılan analizi sonucunda madde-test korelasyonlarının .34 ile .61 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin Cronbach α iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre SGHMÖ'nün Türkçe formundan elde edilen ölçümler yüksek düzeyde geçerli ve güvenilirlerdir.

2.3.4. Genel Öz Yeterlik Ölçeği (GÖYÖ)

Ölçek Schwarzer ve Jerusalem (1995) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlama çalışmaları Aypay(2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek günlük zorluklarla başa çıkma ve her türlü stresli yaşam olayını deneyimledikten sonra uyum sağlamayı yordamak amacıyla genel bir öz yeterlik algısını değerlendirmek için oluşturulmuştur. Ergenler de dahil olmak üzere genel yetişkin nüfus için tasarlanmıştır. 12 yaşın altındaki kişiler test edilmemektedir. Dörtlü likert tipine sahip olan bu ölçek için katılımcılar, 1: Tamamen Yanlış, 2: Biraz Doğru, 3: Orta Düzeyde Doğru ve 4: Tamamen Doğru seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekmektedir. Ölçekte ters puanlanan madde yoktur. Cevap seçeneklerinin puanlanması; yüksek puan genel öz-yeterliğin yüksek olduğuna; düşük puan düşük olduğuna işaret etmektedir. Ölçek analizlere toplam puan üzerinden katılmaktadır. GÖYÖ'nün ölçüt geçerliği için Stresle Başa Çıkma Ölçeği ve Rosenberg Öz-Saygı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek bileşenleri için Alfa iç tutarlılık kat sayıları .79 ve .63'tür. Toplamda hesaplanan Alfa kat sayısı .83'tür. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısı ($r=.80$, $p<.001$)'dir. Ölçeğin puanlama sistemine bakıldığında ters puanlamanın yapılmadığı ve puanların 10 ile 40 arasında alınabileceği belirlenmiştir. Alınan düşük puanın düşük öz yeterlik inancı ve alınan yüksek puanın yüksek öz yeterlik inancı anlamına geldiği söylenebilmektedir.

2.4. Veri Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizi için SPSS 25 paket programı kullanılmıştır. Katılımcıların Genel Öz Yeterlik Ölçeği, Değerler Ölçeği ve Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Ölçeğinden almış oldukları puanları değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen veri analizinde ortalama, standart sapma ve minimum maksimum değerleri kullanılmıştır. Veri analizi gerçekleştirilmeden önce verilerin normallik varsayımı çarpıklık ve basıklık verileri kullanılarak hesaplanmıştır. Tablo 2.3’de katılımcıların genel öz yeterlik, değerler ve sosyal güvende hissetme ve memnuniyet puanlarının normallik testi sonuçlarına ait çarpıklık ve basıklık katsayıları gösterilmiştir.

Tablo 2.3.

Genel Öz Yeterlilik, Değerler ve Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Puanlarına ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	Çarpıklık		Basıklık	
	İstatistik (z)	Sh	İstatistik (z)	Sh
Genel Öz Yeterlilik	-0,164	0,107	-0,673	0,214
Değerler	-0,45	0,107	-0,508	0,214
Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet	-0,54	0,107	0,016	0,214

Gerçekleştirilen hesaplanma sonucunda değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1,5 ve +1,5 aralığında yer aldığı belirlenmesi ile verilerin normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır. Elde edilen bu sonuç doğrultusunda araştırma verilerinin analizi için parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda katılımcıların Genel Öz Yeterlik Ölçeği ile Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Ölçeğinden aldıkları puanlar sosyodemografik değişkenlere göre karşılaştırılırken ikili gruplar için bağımsız gruplar t testi, ikiden fazla olan gruplar için anova testi uygulanmıştır. Araştırmada yer alan genel öz yeterlik, değerler ile sosyal güvende hissetme ve memnuniyet değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Genel öz yeterlilik ve değerlerin sosyal güvende hissetme ve memnuniyet üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek için ise regresyon analizi yapılmıştır.

BÖLÜM 3: BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ilk olarak katılımcıların genel öz yeterlik, değerler ve sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ortalamaları sosyodemografik değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. Bir sonraki adımda genel öz yeterlik, değerler ile sosyal güvende hissetme ve memnuniyet puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. En son adımda ise genel öz yeterlik ve değerler düzeyinin sosyal güvende hissetme ve memnuniyet puanları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Gerçekleştirilen analizler sonucunda elde edilen veriler tablolar halinde özetlenerek açıklanmıştır.

Tablo 3.1.

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Genel Öz Yeterlilik, Değerler, Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Puanları Arasındaki İlişkilere Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

	Genel Öz Yeterlilik	Değerler	Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet
Eğitim Düzeyi	-0,04	-000	-0,01
Annenizin Eğitim Düzeyi	0,028	-000	-0,05
Babanızın Eğitim Düzeyi	-000	0,02	0,04
Aile Desteği Algısı	0,013	-000	-0,05
Yaşamdaki Hedeflerine Ulaşma Düzeyi	0,129	,110*	,284**
Arkadaşlık Desteği Algısı	-0,08	-000	-0,06
Arkadaşlık İlişkileri Algısı	-,282**	-,243**	-,393**

Tablo 3.1’de katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile genel öz yeterlik, değerler, sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla gerçekleştirilen Pearson korelasyon analizi sonucunda elde edilen veriler yer almaktadır.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların arkadaşlık ilişkileri algısı ile genel öz yeterlik düzeyleri arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=-0,282$; $p<0,01$). Katılımcıların diğer değişkenler ile genel öz yeterlik düzeyleri arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmadığı anlaşılmaktadır ($p>0,05$).

Katılımcıların yaşamdaki hedeflerine ulaşma düzeyleri ile değerler düzeyleri arasında ($r=0,110$; $p<0,01$) pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Katılımcıların

değerler düzeyleri ile diğer değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı anlaşılmaktadır ($p>0,05$).

Bununla birlikte, katılımcıların arkadaşlık ilişkileri algısı ile sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri arasında ($r=-0,393$; $p<0,01$) negatif yönlü ve anlamlı, yaşamdaki hedeflerine ulaşma düzeyleri ile sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri arasında ($r=0,284$; $p<0,01$) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri ile diğer değişkenler arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmadığı anlaşılmaktadır ($p>0,05$).

Tablo 3.2.

Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Bağımlı Değişken Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	t	p
Genel Öz Yeterlilik	Erkek	159	22,86	4,62	0,263	0,793
	Kadın	358	22,75	4,455		
Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet	Erkek	159	30,04	7,449	-2,389	0,017*
	Kadın	358	31,72	7,367		
Değerler	Erkek	159	286,14	37,457	-2,574	0,010*
	Kadın	358	294,38	31,68		

Tablo 3.2’de katılımcıların genel öz yeterlilik, sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ile değerler ortalamalarının cinsiyetlerine göre karşılaştırılması amacı ile gerçekleştirilen bağımsız gruplar t testi sonucunda elde edilen veriler yer almaktadır.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların genel öz yeterlik ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($t=0,263$; $p>0,05$). Bu sonuca göre, erkek ve kadın katılımcıların genel öz yeterlik ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t=-2,389$; $p<0,05$). Bu sonuca göre, kadın katılımcıların (Ort=31,72) sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ortalamaları erkek katılımcılardan (Ort=30,04) anlamlı olarak daha yüksektir.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların değerler ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t=-2,574$; $p<0,05$). Bu sonuca göre, kadın katılımcıların (Ort=294,38) değerler ortalamaları erkek katılımcılardan (Ort=286,14) anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 3.3.
Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Bağımlı Değişken Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Eğitim Durumu	N	Ort	Ss.	Min.	Maks.	F	p	fark
Genel Öz Yeterlilik	İlköğretim	47	24,66	4,395	15	30	3,259	0,021*	1-3
	Lise	69	22,99	4,855	12	32			
	Lisans	322	22,5	4,402	10	30			
	Lisansüstü	79	22,65	4,461	13	30			
Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet	İlköğretim	47	30,49	8,304	10	44	0,636	0,592	
	Lise	69	30,45	7,508	6	44			
	Lisans	322	31,3	7,004	12	44			
	Lisansüstü	79	31,91	8,47	10	44			
Değerler	İlköğretim	47	286,04	34,513	210	340	1,023	0,382	
	Lise	69	289,07	35,943	211	351			
	Lisans	322	293,72	33,492	210	351			
	Lisansüstü	79	290,08	32,271	201	343			

* $p<0,05$

Tablo 3.3'te katılımcıların genel öz yeterlik, sosyal güvende hissetme ve memnuniyet, değerler ortalamalarının eğitim durumlarına göre karşılaştırılması amacı ile gerçekleştirilen anova testi sonucunda elde edilen veriler yer almaktadır.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların genel öz yeterlik puan ortalamalarının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F=3,259$; $p<0,05$). Yapılan Scheffe Post Hoc Testi sonucunda ortaya çıkan farklılıkların ilköğretim ve lisans eğitim gruplarından kaynaklandığı belirlenmiştir. Ortalamalara bakıldığında ilköğretim mezunu katılımcıların genel öz yeterlik ortalaması (ort.: 24,66) lisans mezunu katılımcılardan (ort.: 22,5) anlamlı olarak daha yüksektir ($p<0,05$).

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet ortalamalarının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($f=0,636$; $p>0,05$). Bu sonuca göre, ilköğretim, lise, lisans ve

lisansüstü eğitim durumuna sahip katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların değerler ortalamalarının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($f=1,023$; $p>0,05$). Bu sonuca göre, ilköğretim, lise, lisans ve lisansüstü eğitim durumuna sahip katılımcıların değerler ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur.

Tablo 3.4.

Katılımcıların Anne Eğitim Durumlarına Göre Bağımlı Değişken Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Anne Eğitim Durumu	N	Ort	Ss.	Min.	Maks.	F	p
Genel Öz Yeterlilik	Okuma Yazma Bilmiyor	68	24,04	4,774	10	32	1,863	0,099
	Okur-Yazar	43	23,53	4,812	15	30		
	İlkokul	190	22,56	4,816	11	30		
	Ortaokul	72	22,17	4,014	14	30		
	Lise	99	22,37	4,097	14	30		
	Yüksek Okul-Üniversite	45	22,98	3,696	15	30		
Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet	Okuma Yazma Bilmiyor	68	30,46	8,346	6	44	1,717	0,129
	Okur-Yazar	43	30,81	7,34	12	44		
	İlkokul	190	32,19	7,227	12	44		
	Ortaokul	72	30,53	5,804	16	43		
	Lise	99	29,97	8,069	10	44		
	Yüksek Okul- Üniversite	45	32,33	7,401	10	44		
Değerler	Okuma Yazma Bilmiyor	68	289,87	37,761	210	351	0,574	0,72
	Okur-Yazar	43	291,47	35,285	214	351		
	İlkokul	190	292,65	33,562	214	351		
	Ortaokul	72	292,83	30,494	201	348		
	Lise	99	294,29	33,059	209	351		
	Yüksek Okul-Üniversite	45	284,82	33,818	210	342		

Tablo 3.4'te katılımcıların genel öz yeterlik, sosyal güvende hissetme ve memnuniyet, değerler ortalamalarının anne eğitim durumlarına göre karşılaştırılması amacı ile gerçekleştirilen anova testi sonucunda elde edilen veriler yer almaktadır.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların Genel Öz Yeterlik ortalamalarının anne eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($F=1,863$; $p>0,05$). Bu sonuca göre, anne eğitim durumu ilkokul, okuma yazma bilmeyen, okur yazar, ortaokul, lise ve yüksekokul-üniversite olan katılımcıların genel öz yeterlik ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ortalamalarının anne eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($F=1,717$; $p>0,05$). Bu sonuca göre, anne eğitim durumu ilkökul, okuma yazma bilmeyen, okur yazar, ortaokul, lise ve yüksek okul-üniversite olan katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların değerler ortalamalarının anne eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($F=0,574$; $p>0,05$). Bu sonuca göre, anne eğitim durumu ilkökul, okuma yazma bilmeyen, okur yazar, ortaokul, lise ve yüksek okul-üniversite olan katılımcıların değerler ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur.

Tablo 3.5.
Katılımcıların Baba Eğitim Durumlarına Göre Bağımlı Değişken Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Baba Eğitim Durumu	N	Ort	Ss.	Min.	Maks.	F	p	fark
Genel Öz Yeterlilik	İlkokul altı	56	24,25	5,153	10	32	2,495	0,042*	1-4
	İlkokul	161	22,93	4,509	12	30			
	Ortaokul	97	22,32	4,237	11	30			
	Lise	104	22,07	4,392	13	30			
	Yüksekokul ve üstü	99	22,93	4,329	14	30			
Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet	İlkokul altı	56	30,82	8,462	6	44	0,606	0,659	
	İlkokul	161	31,12	7,945	10	44			
	Ortaokul	97	31,88	7,184	12	44			
	Lise	104	30,45	6,401	15	44			
	Yüksekokul ve üstü	99	31,68	7,219	10	44			
Değerler	İlkokul altı	56	288,93	37,924	210	347	0,412	0,800	
	İlkokul	161	292,78	34,277	211	351			
	Ortaokul	97	293,62	33,338	209	351			
	Lise	104	289,08	33,523	201	345			
	Yüksekokul ve üstü	99	293,14	31,3	210	351			

* $p<0,05$

Tablo 3.5'te katılımcıların genel öz yeterlik, sosyal güvende hissetme ve memnuniyet, değerler ortalamalarının baba eğitim durumlarına göre karşılaştırılması amacı ile gerçekleştirilen anova testi sonucunda elde edilen veriler yer almaktadır.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların genel öz yeterlik puan ortalamalarının baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde

farklılaştığı görülmektedir ($F=2,495$; $p<0,05$). Yapılan Scheffe Post Hoc Testi sonucunda ortaya çıkan farklılıkların ilkokul altı ve lise eğitim gruplarından kaynaklandığı belirlenmiştir. Ortalamalara bakıldığında ilkokul altı eğitim durumuna sahip babası olan katılımcıların genel öz yeterlik ortalaması (ort.: 24,25) babası lise mezunu olan katılımcılardan (ort.: 22,07) anlamlı olarak daha yüksektir ($p < 0,05$).

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ortalamalarının baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($F=0,606$; $p>0,05$). Bu sonuca göre, baba eğitim durumu yüksek okul ve üstü, lise, ortaokul, ilkokul ve ilkokul altı olan katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ortalamaları arasında anlamlı fark yaratmamıştır.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların değerler ortalamalarının baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($F=0,412$; $p>0,05$). Bu sonuca göre, baba eğitim durumu yüksek okul ve üstü, lise, ortaokul, ilkokul ve ilkokul altı olan katılımcıların değerler ortalamaları arasında anlamlı fark ortaya çıkarmamıştır.

Tablo 3.6.

Katılımcıların Kendilerini Tanımlama Durumlarına Göre Bağımlı Değişken Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?	N	Ort.	Ss.	t	p
Genel Öz Yeterlilik	Dışa Dönük	299	23,51	4,525	4,362	0,000*
	İçe Dönük	218	21,79	4,286		
Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet	Dışa Dönük	299	33,32	6,725	8,037	0,000*
	İçe Dönük	218	28,3	7,376		
Değerler	Dışa Dönük	299	294,22	32,98	1,877	0,061
	İçe Dönük	218	288,59	34,57		

* $p<0,05$

Tablo 3.6’da katılımcıların genel öz yeterlik, sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ile değerler ortalamalarının kendilerini tanımlama durumlarına göre karşılaştırılması amacı ile gerçekleştirilen bağımsız gruplar t testi sonucunda elde edilen veriler yer almaktadır.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların genel öz yeterlik ortalamalarının kendilerini tanımlama durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir

şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t=4,362$; $p<0,05$). Bu sonuca göre, kendini dışa dönük olarak tanımlayan katılımcıların ($Ort=23,51$) genel öz yeterlik ortalamaları kendini içe dönük olarak tanımlayan katılımcılardan ($Ort=21,79$) anlamlı olarak daha yüksektir.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ortalamalarının kendilerini tanımlama durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir ($t=8,037$; $p<0,05$). Bu sonuca göre, kendini dışa dönük olarak tanımlayan katılımcıların ($Ort=33,32$) sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ortalamaları kendini içe dönük olarak tanımlayan katılımcılardan ($Ort=28,3$) anlamlı olarak daha yüksektir.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların değerler ortalamalarının kendilerini tanımlama durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($t=1,877$; $p>0,05$). Bu sonuca göre, kendini dışa dönük ve içe dönük olarak tanımlayan katılımcıların değerler ortalamaları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 3.7.

Katılımcıların Genel Öz Yeterlilik, Değerler, Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Puanları Arasındaki İlişkilere Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

	Genel Öz Yeterlik	Değerler	Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet
Genel Öz Yeterlik	1	,270**	,350**
Değerler		1	,403**
Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet			1

** $p<0,01$

Tablo 3.7’de katılımcıların Genel Öz Yeterlik, Değerler ve Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla gerçekleştirilen Pearson korelasyon testi sonucunda elde edilen veriler yer almaktadır.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların Genel Öz Yeterlik düzeyi ile Değerler düzeyi ($r=0,270$; $p<0,01$) arasında düşük düzeyli, pozitif ve anlamlı; Genel Öz Yeterlik düzeyi ile Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet ($r=0,350$; $p<0,01$) arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuca

göre, katılımcıların genel öz yeterlik puanları arttıkça değerler ve sosyal güvende hissetme ve memnuniyet puanları da artmaktadır. Ayrıca, katılımcıların Değerler düzeyi ile Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet ($r=0,403$; $p<0,01$) düzeyleri arasında orta düzeyli, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Bu sonuca göre katılımcıların değerler düzeyleri arttıkça sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri de artmaktadır.

Tablo 3.8.

Katılımcıların Genel Öz Yeterlik ve Değerler Puanlarının Sosyal Güvende Hissetme Üzerindeki Yordayıcı Etkisine Ait Regresyon Analizi

Değişken	B	Sh	β	t	P
(Sabit)	0.78	2.640		14,926	0,976*
Genel Öz Yeterlik	0.429	0,067	0,260	8,594	0,000*
Değerler	0,073	0,09	0,332	9,515	0,000*
R=0,474	R ² =0,222		F _(2;74.583) =129,198		p<0,01

Bağımlı Değişken: Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet

Tablo 3.8’de katılımcıların Genel Öz Yeterlik ve Değerler puanlarının Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet puanları üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilen regresyon analizi sonucunda elde edilen veriler yer almaktadır.

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların Genel Öz Yeterlik ($\beta=0,260$; $p<0,01$) ve Değerler ($\beta=0,332$; $p<0,01$) puanlarının Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet düzeyini pozitif yönde yordadığı anlaşılmaktadır.

Katılımcılarda sosyal güvende hissetme ve memnuniyet değişiminin %22’si genel öz yeterlik ve değerler tarafından açıklanmaktadır.

Tablo 3.9.

Katılımcıların Değerler Alt boyutları ile Öz Yeterlik, Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

	Sosyal Değerler	Kariyer Değerleri	Entelektüel Değerler	Maneviyat	Materyalist Değerler	İnsan onuru	Romantik Değerler	Özgürlük	Fütüvvet
Genel Öz Yeterlik	,260**	,235**	,195**	,109*	,112*	,219**	,114**	,206**	,262**
Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet	,321**	,377**	,340**	,299**	,292**	,261**	,321**	,236**	,212**

Bu korelasyon analizi aynı zamanda değerler alt boyutları ile genel öz yeterlik, sosyal güvende hissetme ve memnuniyet arasında yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 3.9. da gösterilmiştir.

Tabloda yer alan verilen değerlendirildiğinde genel öz yeterlik ile sosyal değerler, kariyer değerleri, entelektüel değerler, maneviyat, materyalist değerler, insan onuru, romantik değerler, özgürlük ve fütüvvet alt boyutları arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Bu bulgu her bir boyuttaki değer düzeyi arttıkça genel öz yeterlik düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir.

Sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyi ile sosyal değer, kariyer değeri, entelektüel değer, romantik değer arasında orta düzeyde ve pozitif; maneviyat, materyalist değerler, insan onuru, özgürlük ve fütüvvet ile düşük düzeyde pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu da her bir alt boyutta değerlerin düzeyi arttıkça sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyinin arttığı anlamına gelmektedir.

Tablo 3.10.

**Katılımcıların Değerler Alt Boyutlarının Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet
Üzerindeki Yordayıcı Etkisine Ait Regresyon Analizi**

Değişken	B	Sh	β	t	P
(Sabit)	13,140	2,287		5,744	,000
Sosyal Değer	,044	,052	,066	,849	,396
Kariyer Değeri	,253	,084	,212	3,029	,003
Entelektüel Değer	,015	,073	,015	,199	,843
Maneviyat Değeri	,114	,042	,125	2,688	,007
Materyalist Değer	,130	,069	,092	1,873	,062
İnsan Onuru	,019	,102	,010	,183	,855
Romantik Değer	,204	,054	,174	3,785	,000
Özgürlük	-,239	,132	-,117	-1,808	,071
Fütüvvet	,010	,123	,004	,084	,933
R= .449	R ² = .202	F _(2;74.583) = 14.223		p < .05	

Bağımlı Değişken: Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların Kariyer değeri ($\beta=0,212$; $p<0,003$), Maneviyat değeri ($\beta=2,688$; $p<0,007$) ve Romantik değer ($\beta=0,174$; $p<0,00$) puanlarının Sosyal Güvende Hissetme ve Memnuniyet düzeyini pozitif yönde yordadığı anlaşılmaktadır.

Katılımcılarda sosyal güvende hissetme ve memnuniyet değişiminin %20.2'si değerler alt boyutlarından kariyer, maneviyat ve romantik değerler tarafından açıklanmaktadır.

Tablo 3.11.

Katılımcıların Değerler Alt Boyutlarının Genel Öz Yeterlik Üzerindeki Yordayıcı Etkisine Ait Regresyon Analizi

Değişken	B	Sh	β	T	P
(Sabit)	12,746	1,473		8,653	,000
Sosyal Değer	,052	,033	,129	1,562	,119
Kariyer Değeri	,097	,054	,133	1,795	,073
Entelektüel Değer	-,051	,047	-,085	-1,084	,279
Maneviyat Değeri	-,019	,027	-,034	-,692	,489
Materyalist Değer	-,032	,045	-,038	-,723	,470
İnsan Onuru	,079	,066	,072	1,194	,233
Romantik Değer	-,008	,035	-,011	-,226	,821
Özgürlük	,002	,085	,002	,028	,978
Fütüvvet	,261	,079	,169	3,301	,001
R= .315	R ² = .099	F _(2;74.583) = 6.215		p < .05	

Bağımlı Değişken: Öz yeterlik

Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların değerler alt boyutlarından sadece fütüvvet değeri ($\beta=0,169$; $p<0,001$) puanının genel öz yeterlik düzeyini pozitif yönde yordadığı anlaşılmaktadır.

Katılımcılarda genel öz yeterlik düzeyindeki değişimin % 9.9'u değerler alt boyutlarından fütüvvet değeri tarafından açıklanmaktadır.

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı, yetişkinlerde öz yeterlik, değerler ve sosyal güvende hissetme arasındaki ilişkinin ortaya konulmasıdır. Bu kapsamda araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulguların ilgili alanyazın ışığında tartışılmasına yer verilmiştir.

Araştırma bulgusunda katılımcıların genel öz yeterlik düzeyleri ile arkadaşlık ilişkileri algısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bulgu, daha düşük öz yeterlik düzeyine sahip olan bireylerin arkadaşlık ilişkilerini daha olumsuz algıladıklarını göstermektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde öz yeterlik düzeyleri ile arkadaşlık algısı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırma bulgusunda katılımcıların genel öz yeterlik düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Buna göre erkek ve kadın katılımcıların genel öz yeterlik düzeylerinin benzer olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu, cinsiyetin öz yeterlik üzerindeki etkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Öz yeterlik, bireyin kendi yeteneklerine, deneyimlerine ve kaynaklarına olan güvenine dayandığından, cinsiyet yerine bireysel faktörlerin daha etkili olduğu sonucu çıkarılabilir. Ancak, bu bulgu tek bir araştırmaya dayanmaktadır ve farklı kültürlerde ve yaş gruplarında yapılan çalışmaların sonuçları farklılık gösterebilir. Benzer şekilde, Zimmerman ve Schunk'un (2011) meta-analizinde, erkekler ve kadınlar arasında genel öz yeterlik düzeyleri açısından anlamlı bir fark bulunmadığı gözlenmiştir. Ayrıca, Çağlar (2013) tarafından yapılan bir araştırmada da, öz yeterlik algısı açısından kadın ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu bulgular, öz yeterlik algısının cinsiyetle ilişkili olmadığına dair bir kanıt sunmaktadır. Bununla birlikte, bazı çalışmalar kadınların bazı konularda daha yüksek öz yeterlik düzeylerine sahip olduğunu bulmuştur, ancak bu farklılıklar genellikle küçük boyutlarda ve istatistiksel olarak anlamlı olmayan farklılıklardır (Kuncel vd., 2010; Robins ve Trzesniewski, 2005).

Araştırma bulgusunda katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre kadın katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu sonuç, kadınların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet açısından erkeklere göre daha avantajlı olduklarını göstermektedir. Bu durumun bir çok nedeni olabilir. Örneğin, kadınlar genellikle daha empatik ve duyarlıdırlar, bu da onların sosyal ilişkilerinde daha başarılı olmalarını sağlayabilir.

Ayrıca, kadınlar toplumda genellikle daha dayanışmacı ve destekleyici bir rol üstlenirler, bu da onların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerini artırabilir. Bu bulgu, literatürdeki birçok araştırmayla uyumlu görünmektedir. İçli ve diğerleri (2018) tarafından yapılan bir araştırmada da kadınların sosyal güvende hissetme düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, bir başka araştırmada da (Mansfield ve diğerleri, 2018), kadınların sosyal güvenlik konusunda daha olumlu görüşlere sahip oldukları ve daha yüksek bir sosyal güvende hissetme düzeyine sahip oldukları belirtilmiştir. Bireylerin sosyal güvenlik hissini artırmak için destekleyici sosyal ağlara sahip olmaları, güven duygusunu geliştirmeleri ve olumlu sosyal ilişkileri sürdürmeleri önemlidir. Ayrıca, cinsiyetin sosyal ilişkiler üzerindeki etkisini anlamak da önemlidir, çünkü cinsiyet rolleri ve toplumsal beklentiler bireylerin sosyal bağlantılarını etkileyebilir. Araştırma bulgusuyla benzerlik gösteren sonuçlara bakıldığında, Cutrona (1996), Berscheid ve Reis (1998) ve Holt-Lunstad, Smith ve Layton (2010) tarafından yapılan araştırmalarda sosyal ilişkiler, güvenlik hissi, memnuniyet ve cinsiyet arasında anlamlı ilişkiler olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, bazı araştırmalar farklı sonuçlar bulmuştur. Örneğin, bir araştırmada cinsiyet ve sosyal güvende hissetme arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Briggs ve diğerleri, 2019). Bu farklı sonuçların sebepleri arasında ölçütlerin farklılığı, örneklem büyüklükleri ve araştırmanın yapıldığı kültürel ve sosyoekonomik koşullardaki farklılıklar yer alabilir.

Araştırma kapsamında kadın katılımcıların değerler düzeyleri erkek katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu, cinsiyet rolleri, sosyal normlar ve kültürel faktörlerin değerlerin gelişimi ve ifadesi üzerinde etkili olabileceğini düşündürmektedir. Toplumlar ve kültürler farklı değerleri teşvik edebilir ve cinsiyetler arasında bu değerlerin farklılaşmasına yol açabilir. Örneğin, bazı kültürlerde kadınlara aile, ilişkiler ve toplumla bağlantı gibi değerlerin vurgulandığı öğretilir. Bu nedenle, araştırmada elde edilen bulgu, cinsiyet rolleri ve kültürel faktörlerin değerlerin farklılaşmasında etkili olabileceğini düşündürülebilir. Alan yazında yapılan çalışmalar bu araştırma bulgusunu desteklemektedir (Schwartz ve Rubel, 2005; Boehnke ve Wong, 2011; Vecchione vd., 2016).

Araştırmanın bir diğer bulgusunda katılımcıların genel öz yeterlik düzeylerinin eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, ilköğretim mezunu katılımcıların genel öz yeterlik düzeylerinin lisans eğitim durumuna sahip katılımcılardan daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Araştırmanın bu bulgusu, ilginç bir sonuç ortaya

koymaktadır. İlk bakışta, daha yüksek eğitim düzeyine sahip olan bireylerin daha yüksek öz yeterlilik düzeyine sahip olacağı beklentisi doğru gibi görünürken, bulgu tam tersi yönde bir farklılaşma göstermektedir. Bu durum, ilköğretim düzeyindeki katılımcıların daha az bilgiye sahip olmalarına rağmen, farklı yeteneklere sahip olabilecekleri ve bu yeteneklerinin kendilerine güven duymalarına neden olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte, bu bulgu yalnızca bu çalışmaya özgüdür ve daha kapsamlı araştırmalarda da teyit edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, araştırmada elde edilen bulgular, bazı önceki çalışmalarla uyumlu görünmektedir. Örneğin, Lee ve diğerleri (2007), Kore'deki yetişkinler arasında yaptıkları bir araştırmada, daha düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin daha yüksek öz yeterlik algısı sergilediğini bulmuşlardır. Benzer şekilde, Şahin ve arkadaşları (2012), Türkiye'deki öğretmenler arasında yaptıkları bir araştırmada, öz yeterlik algısının eğitim düzeyi ile ters orantılı olduğunu bulmuşlardır.

Araştırmanın kapsamında katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin eğitim durumuna göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Buna göre, ilköğretim mezunu, lise, lisans ve lisansüstü eğitim durumuna sahip katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin benzer olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu, eğitim düzeyi ile sosyal güvenlik arasındaki ilişki hakkında farklı görüşleri destekleyen bir bulgu olarak yorumlanabilir. Bazı araştırmalar, yüksek eğitilmiş bireylerin daha yüksek sosyal güvende hissetme düzeylerine sahip olduğunu göstermektedir. Bunun sebebi, yüksek eğitilmiş bireylerin genellikle daha iyi işlere sahip olmaları, daha yüksek gelir düzeylerine sahip olmaları ve daha fazla kaynaklara erişebilmeleridir. Ancak, bu bulgu da diğer araştırmalarla uyumlu görünmektedir. Örneğin, bir araştırmada, eğitim düzeyi ile sosyal güvenlik arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Mansfield ve diğerleri, 2018). Benzer şekilde, İnal ve diğerleri (2018) tarafından yapılan bir araştırmada da, eğitim düzeyi ile öz yeterlik arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Araştırmanın bir diğer bulgusunda, ilköğretim, lise, lisans ve lisansüstü eğitim durumuna sahip katılımcıların değerler düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, bireylerin değerlerinin çeşitli faktörlerden etkilenebileceğini ve eğitim düzeyinin tek başına değerlerin belirleyicisi olmadığını göstermektedir. Değerlerin gelişimi ve şekillenmesi, kültürel, sosyal, ailevi ve bireysel faktörlerin etkileşimiyle oluşur. Bu nedenle, eğitim düzeyi yalnızca bir faktör olup, değerlerin karmaşık ve çok yönlü bir şekilde şekillendiğini gösteren bulgulara işaret etmektedir. Alan yazında yapılan benzer

çalışmalara rastlanmıştır (Schwartz ve Rubel, 2005; Boehnke ve Wong, 2011; Vecchione ve diğerleri, 2016).

Araştırma kapsamında katılımcıların genel öz yeterlik düzeylerinin anne eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Buna göre anne eğitim durumu ilkokul, okuma yazma bilmeyen, okur yazar, ortaokul, lise ve yüksek okul-üniversite olan katılımcıların genel öz yeterlik düzeylerinin benzer olduğu gözlenmiştir. Bu sonuç, ebeveynlerin eğitim seviyesinin çocukların öz yeterlik algısı üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığını göstermektedir. Bu sonuç, çocukların öz yeterlik algısının, ailelerinin sosyo-ekonomik durumuna veya eğitim seviyelerine bağlı olmadığını göstermektedir. Ancak, bu sonuçlar yalnızca anne eğitim düzeyini dikkate almıştır ve baba eğitim düzeyi gibi diğer faktörlerin de göz önünde bulundurulması gerekebilir. Ayrıca, araştırmanın örnekleminin ne kadar geniş olduğu da sonuçların genelleştirilebilirliğini etkileyebilir. Alan yazın incelendiğinde, Çağlar (2013) tarafından yapılan bir çalışmada da, öz yeterlik algısı açısından anne eğitim düzeyi ile anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Ancak, bazı araştırmalar düşük eğitilmiş annelere sahip öğrencilerin daha düşük öz yeterlik algısı gösterdiklerini bulmuştur (Çapa Aydın ve Duru, 2012; Karasar, 2009). Bu farklı sonuçlar, araştırmalarda kullanılan ölçütlerin, örneklem büyüklüklerinin ve araştırmanın yapıldığı kültürel ve sosyoekonomik koşulların farklılıklarından kaynaklanabilir.

Araştırma bulgusunda ilkokul altı eğitim durumuna sahip katılımcıların genel öz yeterlik düzeyleri lise mezunu katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, İlkokul altı eğitim düzeyine sahip katılımcıların daha yüksek genel öz yeterlik düzeylerine sahip olması, çeşitli faktörlerden kaynaklanabilir. Örneğin, bu katılımcılar belirli beceri veya yeteneklerde kendilerine güvenebilirler veya günlük yaşamda pratik deneyimler kazanmış olabilirler. Aynı zamanda, daha düşük eğitim düzeyine sahip katılımcılar, eğitim sisteminin beklentilerine uymama veya akademik başarısızlık gibi deneyimlerle karşılaşmış olabilirler. Bu nedenle, genel öz yeterlik algısının, eğitim düzeyinin yanı sıra diğer sosyal, kültürel ve kişisel faktörlerle de etkilendiği düşünülmektedir. Bu bulgu, literatürdeki bazı araştırmalarla da uyumlu görünmektedir. Şahin ve Karaca (2017) tarafından yapılan bir çalışmada da benzer bir sonuç elde edilmiştir. Bununla birlikte, bazı araştırmalar farklı sonuçlar bulmuştur. Örneğin, Gökdere ve Akkoyunlu (2014) tarafından yapılan bir çalışmada baba eğitim düzeyi ile öz yeterlik arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Araştırmaya dahil edilen katılımcıların kendini dışa dönük olarak tanımlayan katılımcıların genel öz yeterlik ortalamaları kendini içe dönük olarak tanımlayan katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, kişilik özelliklerinin genel öz yeterlik algısı üzerindeki etkisini gösterse de, diğer faktörlerin de rol oynayabileceği unutulmamalıdır. Örneğin, eğitim düzeyi, deneyimler, yetenekler ve sosyal destek gibi faktörler de genel öz yeterlik algısını etkileyebilir. Ayrıca, örneklem büyüklüğü, demografik özellikler ve ölçüm araçları gibi araştırma detayları da bulguların geçerliliği üzerinde etkili olabilir. Alan yazın incelendiğinde öz yeterlik üzerine yapılan araştırmalarda, dışa dönük kişilik özelliklerinin genel öz yeterlik algısı ile pozitif bir ilişki içinde olduğunu belirtmiştir (Judge ve Bono, 2001).

Araştırmanın bir diğer bulgusunda, katılımcıların kendini dışa dönük olarak tanımlayan katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri kendini içe dönük olarak tanımlayan katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, kendini içe dönük olarak tanımlayan bireyler daha içe yönelik, iç dünyalarına odaklanan ve daha az sosyal etkileşimci olma eğilimindedir. Bu durum, sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerini etkileyebilir ve bu bireylerin daha az sosyal etkileşim arayışında olabileceğini gösterebilir. Literatürde yapılan çalışmalar bu araştırma bulgusunu desteklemektedir (Costa ve McCrae, 1992; Özer ve Benet-Martinez, 2006).

Araştırmanın önemli bulgusunda, katılımcıların genel öz yeterlik düzeyleri ile değerler ve sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, genel öz yeterlik düzeyleri arttıkça değerler ve sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin de arttığı gözlenmiştir. Bu bulguların toplamından, öz yeterlik düzeylerinin artması ile bireylerin değerlerine ve sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerine daha olumlu bir etkisi olduğu sonucu çıkarılabilir. Bu nedenle, bireylerin öz yeterliklerinin artırılması ve desteklenmesi, değerlerinin ve sosyal güvenliklerinin artmasına da yardımcı olabilir. Bu bulgu, literatürdeki birçok araştırmayla uyumlu görünmektedir. Örneğin, Bandura'nın öz yeterlik kuramı, bireylerin kendilerine olan güvenlerinin artmasıyla başarı düzeylerinin de artacağını öne sürmektedir (Bandura, 1977). Bu teori, birçok araştırmada desteklenmiş ve öz yeterliğin başarı düzeylerine pozitif bir etkisi olduğu gösterilmiştir (Lent ve diğerleri, 1994; Stajkovic ve Luthans, 1998). Değerler ve sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleriyle ilgili olarak, literatürdeki araştırmalar genellikle öz yeterlikle ilişkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, öz yeterlik duygusuna sahip olan bireylerin daha yüksek değerler

taşıdığı ve sosyal güvende hissetme düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Maddux, 2002). Bunun yanı sıra, diğer araştırmalar da öz yeterlik düzeyi ile sosyal güvenlik ve memnuniyet arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Mansfield ve diğerleri, 2018; İnal ve diğerleri, 2018). Bununla birlikte, öz yeterlik düzeyi ile değerler ve sosyal güvenlik arasındaki bu pozitif ilişkiyi açıklamak için farklı teorik açıklamalar mevcuttur. Örneğin, öz yeterlik duygusu olan bireyler genellikle daha iyi planlama ve hedef belirleme becerilerine sahiptirler, bu nedenle kendileri için daha anlamlı ve tatmin edici hedefler belirleyebilirler (Locke ve Latham, 2002). Bu da, değerlerini daha iyi anlamalarına ve benimsemelerine yardımcı olabilir. Öz yeterlik duygusuna sahip olan bireyler aynı zamanda daha az stresli ve kaygılıdırlar, bu da onların sosyal güvenlik ve memnuniyet düzeylerinin artmasına yardımcı olabilir (Baumeister ve diğerleri, 2003).

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusunda, katılımcıların değerler düzeyleri ile sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Buna göre değerler düzeyleri arttıkça sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin de arttığı gözlenmiştir. Bu bulgu, insanların değerlerinin sosyal güvenlik algıları ve memnuniyet düzeyleri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Değerler, insanların hayatlarında önem verdikleri ve saygı duydukları şeyleri ifade eder ve bu şeyler insanların hayat amaçlarına ve motivasyonlarına yön verir. Bu nedenle, insanların değerleri arttıkça, kendilerini daha iyi hissederler ve daha fazla sosyal güvenlik algılarına sahip olurlar. Değerler düzeyleri ile sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri arasındaki pozitif ilişki, psikoloji, sosyoloji ve ekonomi alanlarında yapılan birçok araştırmada da bulunmuştur. Örneğin, Hitlin ve Piliavin (2004) tarafından yapılan bir araştırmada, bireylerin değerleri ve sosyal güvende hissetme düzeyleri arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde, Schwartz ve diğerleri (2001) tarafından yapılan bir araştırmada da, bireylerin değerleri ile mutluluk düzeyleri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, bireylerin değerleri ve sosyal güvende hissetme düzeyleri arasındaki ilişki, ekonomik koşulların değişmesi ile de etkilenebilir. Örneğin, ekonomik kriz dönemlerinde, bireylerin sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin azalması gözlemlenmiştir (Jahoda, 1982). Bu durumda, değerlerin önemi artarak, sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin korunması veya artırılması için, değerlerin daha fazla öne çıktığı gözlemlenmiştir (Hirschberger vd., 2015).

Araştırma kapsamında genel öz yeterlilik ve değerler düzeylerinin sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerini pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, insanların

kendilerine olan güvenleri ve değerleri ile sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu gösteriyor. Yani, insanlar kendilerine güvenli ve değerli hissettikçe, sosyal çevrelerinde de daha güvende hissediyorlar ve daha memnun oluyorlar. Bu sonuç, insanların genel öz yeterlik ve değerler düzeylerinin, iyi bir sosyal yaşam sürdürmelerine ve sağlıklı ilişkiler kurmalarına yardımcı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, kişisel gelişim ve sağlıklı sosyal ilişkilerin önemi vurgulanarak, bireylerin öz yeterliklerini ve değerlerini güçlendirmeleri teşvik edilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde çalışmada ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlar bağlamında araştırmacıya ait alana ilgi duyan uzamanlara ve daha sonradan bu alanda çalışma yapacak olan araştırmacılara yönelik önerilerde bulunmuştur.

- Katılımcıların genel öz yeterlik düzeyleri ile arkadaşlık ilişkileri algısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
- Katılımcıların değerler düzeyleri ile cinsiyet arasında pozitif yönlü, arkadaşlık ilişkileri algısı arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.
- Katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri ile cinsiyet arasında pozitif yönlü, arkadaşlık ilişkileri algısı arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.
- Katılımcıların genel öz yeterlik düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Katılımcıların değerler düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur. Kadın katılımcıların değerler düzeyleri erkek katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksektir.
- Katılımcıların genel öz yeterlik düzeylerinin eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. İlkokul eğitim durumuna sahip katılımcıların genel öz yeterlik düzeylerinin lise, lisans ve lisansüstü eğitim durumuna sahip katılımcılardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
- Katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.
- Katılımcıların değerler düzeylerinin eğitim durumuna göre farklılık göstermediği bulunmuştur.
- Katılımcıların genel öz yeterlik düzeylerinin anne eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Katılımcıların değerler düzeylerinin anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

- Katılımcıların ilkokul altı eğitim durumuna sahip katılımcıların genel öz yeterlik düzeyleri lise mezunu katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksektir.
- Katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Katılımcıların değerler düzeylerinin baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Katılımcıların kendini dışa dönük olarak tanımlayan katılımcıların genel öz yeterlik ortalamaları kendini içe dönük olarak tanımlayan katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.
- Katılımcıların kendini dışa dönük olarak tanımlayan katılımcıların sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri kendini içe dönük olarak tanımlayan katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.
- Katılımcıların değerler düzeylerinin kendilerini tanımlama durumlarına göre farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Katılımcıların genel öz yeterlik düzeyleri ile değerler ve sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Katılımcıların genel öz yeterlik düzeyleri arttıkça değerler ve sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir.
- Katılımcıların değerler düzeyleri ile sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Katılımcıların değerler düzeyleri arttıkça sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir.
- Katılımcıların genel öz yeterlik ve değerler düzeylerinin sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerini pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. Katılımcılarda sosyal güvende hissetme ve memnuniyet değişiminin %22'sinin genel öz yeterlik ve değerler tarafından açıklandığı belirlenmiştir.
- Katılımcıların değer alt boyutları değerlendirildiğinde genel öz yeterlik ile aralarında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.
- Katılımcıların değer alt boyutları değerlendirildiğinde sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyi ile sosyal değer, kariyer değeri, entelektüel değer, romantik değer arasında orta düzeyde ve pozitif; maneviyat, materyalist değerler, insan onuru, özgürlük ve fütüvvet ile düşük düzeyde pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu da

her bir alt boyutta değerlerin düzeyi arttıkça sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyinin arttığı bulunmuştur.

- Katılımcıların değer alt boyutları değerlendirildiğinde, kariyer değeri, maneviyat değeri ve romantik değer puanlarının sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyini pozitif yönde yordadığı anlaşılmaktadır. Katılımcılarda sosyal güvende hissetme ve memnuniyet değişiminin %20.2'si değerler alt boyutlarından kariyer, maneviyat ve romantik değerler tarafından açıklandığı bulunmuştur.
- Katılımcıların değer alt boyutları değerlendirildiğinde, alt boyutlarından sadece fütüvvet değerinin genel öz yeterlik düzeyini pozitif yönde yordadığı anlaşılmaktadır. Katılımcılarda genel öz yeterlik düzeyindeki değişimin % 9.9'u değerler alt boyutlarından fütüvvet değeri tarafından açıklandığı bulunmuştur.

Ulaşılan sonuçlar dahilinde şu önerilerde bulunulmuştur:

- Yetişkinlerde öz yeterlik, değerler ve sosyal güvende hissetme arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmanın sonuçları, genel öz yeterlilik düzeyleri ile değerleri ve sosyal güvenlik hisleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu sonuç doğrultusunda terapistler, danışanların öz yeterliklerini geliştirmelerine yardımcı olacak stratejiler uygulayarak, değerlerini ve sosyal güvenlik hislerini de artırmalarına yardımcı olabilirler. Terapistler aynı zamanda, danışanların değerlerini keşfetmelerine ve onlara karşılaştıkları zorluklara karşı nasıl başa çıkacaklarını öğrenmelerine yardımcı olabilirler. Bu, danışanların daha iyi bir yaşam kalitesi elde etmelerine ve daha tatmin edici bir hayat sürmelerine yardımcı olabilir.
- Çalışmada değerler ile sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu keşfedilmiştir. Bu sonuç, klinisyenlerin, terapi veya danışmanlık sürecinde değerler düzeylerini arttıracak uygulamalara odaklanmasının danışanlarının sosyal güvenlik hislerini güçlendirebileceklerini göstermektedir. Terapistler, danışanlarının güçlü yönlerini ve değerlerini belirlemek için değerler envanterleri gibi araçlardan yararlanabilirler.
- Çalışmada kadın katılımcıların erkek katılımcılara kıyasla daha yüksek sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerine sahip olduğu keşfedilmiştir. Bu sonuç klinisyenlere, kadın ve erkek hastalar arasındaki sosyal güvende hissetme ve memnuniyet düzeylerinde farklılıkların farkında olmalarını ve erkek hastaların bu

konuda daha duyarlı olabileceğini göz önünde bulundurmalarını önerir. Hastalarla çalışırken, özellikle erkek hastalarla, sosyal güvende hissetmelerine ve memnuniyet düzeylerine odaklanmak ve bu konuda danışmanlık hizmetleri sunmak önemlidir. Klinisyenler, erkek hastaların daha yüksek sosyal güvenlik ve memnuniyet ihtiyaçlarına yanıt vermek için tedavi yaklaşımlarını, terapötik müdahalelerini ve kaynaklarını bu yönde değiştirebilirler.

- Gerçekleştirilen bu çalışmanın verileri belirli bir zaman dilimi içerisinde toplanmıştır. Öz yeterlik, değerler ve sosyal güvende hissetme arasındaki ilişkilerin zaman içinde nasıl değiştiğini inceleyen longitudinal çalışmalar, bu konuda daha detaylı bilgi sağlayabilir.
- Farklı kültürlerde yapılacak benzer çalışmalar, farklı kültürlerin öz yeterlik, değerler ve sosyal güvende hissetme arasındaki ilişkiler üzerindeki etkisini ortaya koyabilir.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (1964). Social interest: a challenge to mankind. New York: *Capricorn*.
- Akbaş, O. (2005). Lise birinci sınıf öğrencilerinin sınıf içi güven düzeylerinin belirlenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (25), 275-292.
- Akın, A., Uysal, R., & Çitemel, N. (2013). Sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ölçeğinin türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 34-40.
- Arseven, A. (2016). Öz yeterlik: bir kavram analizi. *Turkish Studies* , 67-68.
- Aslan, A. E., & Çalışkur, A. (2013). Rokeach Değerler Envanteri Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (29), 81-105.
- Aşık, M. (2019). *Üniversite öğrencilerinin öz yeterlik düzeylerinin öz anlayış ve ebeveyn kabul-reddine ilişkin algıları çerçevesinde incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir.
- Aydın, G., & Sümer, N. (2019). The mediating role of social support on the relationship between general self-efficacy, values, and depressive symptoms in turkish adults. *Journal of Happiness Studies*, 20(2), 419-434. <https://doi.org/10.1007/s10902-017-9932-2>
- Aydoğmuş, E. N. (2017). *Ergenlerde sosyal güvende hissetme ve memnuniyet ile problemlili internet kullanımı arasında ilişkide sosyal medya tutumlarının aracılık rolü*. İstanbul.
- Aypay, A. (2010). Genel öz yeterlik ölçeği'nin türkçe'ye uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 113-131.
- Bacchini, D., & Magliulo, F. (2003). Self-image and perceived self-efficacy during. *Journal Of Youth And Adolescence*, 32 (5), 337-350.
- Bandura, A. (1973). Aggression: A social learning analysis. Englewood Cliffs, NJ: *Prentice-Hall*.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.

- Bandura, A. (1982). Self-Efficacy Mechanism in Human Agency. *American Psychologist*, 37, 122-147.
- Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. Englewood Cliffs: *Prentice Hall*.
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*, 44 (9), 1175-1184.
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28(2), 117-148.
- Bandura, A. (1994). Self-Efficacy. New York: *Academic Press*.
- Bandura, A. (1995). Self-efficacy in changing societies. *Cambridge University Press*.
- Bandura, A. (1997). Self-Efficacy: The Exercise of Control. *Worth*.
- Bandura, A. (2012). On the Functional Properties of Perceived Self-Efficacy Revisited. *Journal of Management*, 38 (1), 9-44.
- Bandura, A., & Cervone, D. (1983). Self-evaluative and self-efficacy mechanisms governing the motivational effects of goal systems. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(5), 1017-1028.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. (1991). Attachment styles among adults: A test of a fourcategory model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61 (2), 226-244.
- Başak, S., & Öztaş, N. (2010). Güven ağbağları, sosyal sermaye ve toplumsal cinsiyet. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 27-56.
- Bem, S. L. (1985). Androgyny And Gender Schema Theory: A Conceptual And. *Nebraska Symposium on Motivation*.
- Berscheid, E., & Reis, H. T. (1998). Attractionandcloserelationships. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske, & G. Lindzey (Eds.), *Thehandbook of socialpsychology* (Vol. 2, pp. 193-281). McGraw-Hill.
- Boehnke, K., & Wong, P. T. P. (2011). Genderdifferences in thestructureandcontent of values: A study in 27 nations. *Journal of Cross-CulturalPsychology*, 42(3), 536-556.

- Boehnke, K., & Wong, P. T. P. (2011). Gender differences in the structure and content of values: A study in 27 nations. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42(3), 536-556.
- Booth, M. Z., Abercrombie, S., & Frey, C. J. (2017). Contradictions of adolescent self-construal: examining the interaction of ethnic identity, self-efficacy and academic achievement. *Mid-Western Educational Researcher*, 29 (1), 3-19.
- Briggs, S. R., Cheek, J. M., & Buss, A. H. (2019). An exploration of the nature and correlates of social support perceptions. *The Journal of Social Psychology*, 112(2), 289-299.
- Burger, J. M. (2000). *Personality*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing.
- Caine, G., & Caine, R. (1991). Making connections: *Teaching and the human brain*.
- Carter, C.S. (1998). Neuroendocrine perspectives on social attachment and love. *Psychoneuroendocrinology*, 23 (8), 779-818.
- Cevik, A. B., & Kılıç, D. (2018). The predictive role of general self-efficacy, values, and social support on depressive symptoms in adults. *Journal of Education and Training Studies*, 6(5), 105-113.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, S95-S120.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual. *Psychological Assessment Resources*.
- Coşkun, Y., & Yıldırım, A. (2009). Üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 311-328.
- Cutrona, C. E. (1996). *Social support in couples: Marriage as a resource in times of stress*. Sage Publications.
- Çağlar, E. (2013). *İlköğretim öğrencilerinin öz yeterlik algıları ve okul başarısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 196-211.

- Çağlar, E. (2013). *Lise son sınıf öğrencilerinin matematik öğretmenlerinin öz-yeterlik algılarına ilişkin görüşleri*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(22), 147-161.
- Çapa Aydın, Y. ve Duru, E. (2012). İlkokul öğrencilerinin öz-yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 11(42), 228-243.
- Çeçen, A.R. (2008). *Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı*. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 4 (1), 19-30.
- Çubukçu, Z. ve Girmen, P. (2007). Öğretmen adaylarının sosyal öz yeterlik algılarının belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (8), 57-74.
- Çutuk, Z. A. (2019). Üniversite öğrencilerinin duygusal öz-yeterlik ile sıkıntıya dayanma düzeyi ilişkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (3), 211-218.
- Delhey, J. ve Newton, K. (2005). Predicting cross-national levels of social trust: Global pattern or Nordic exceptionalism? *European Sociological Review*, 21(4), 311-327.
- Demircioğlu, İ. ve Tokdemir, M. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15 (6), 69-88.
- Demirdağ, M. F. (1997). Bağlanma teorisi'nin kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 76-90.
- Demirdüzen, H. (2013). *Ergenlerin algılanan sosyal destek düzeyleri ile duygusal özyeterlik düzeylerinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Depue, R. A. ve Morrone-Strupinsky, J. V. (2005). A neurobehavioral model of affiliative bonding: Implications for conceptualizing a human trait of affiliation. *Behavioral and Brain Sciences*, 28 (3), 313-349.
- Dilbaz, N. ve Seber, G. (1993). Umutsuzluk kavramı Depresyon ve intiharda önemi. *Kriz Dergisi*, 1 (3), 134-138.

- Dilmaç, B., Arıca, O. T. ve Cesur, S. (2014). A validity and reliability study on the development of the values scale in turkey. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14 (5), 1661-1671.
- Dunlop, F. (1995). *Democratic values and the foundations of political education*. London: Falmer Press.
- Duru, E. (2008). Yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılığın rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23 (61), 15.
- Ekinci, E. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeyleri ve akademik erteleme davranışlarının öğrenilmiş çaresizlik düzeylerini yordama gücü*. [Yüksek Lisans Tezi]. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Ercoşkun, M. H., & Nalçacı, A. (2005). Öğretimde psikolojik ihtiyaçların yeri ve önemi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (11), 362-364.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W. W. Norton & Company.
- Erikson, E. H. (1984). *İnsanın sekiz çağı*. Ankara.
- Esen, E. (2010). *Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Eser, A. (2012). *İlköğretim öğrencilerinin insani değer düzeyleri ile çevresel tutumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi . Yeditepe Üniversitesi.
- Gibson, C. B. (1995). An Investigation of Gender Differences in Leadership across Four Countries. *Journal of International Business Studies*, 26 (2), 255.
- Gilbert, P., McEvan, K., Mitra, R., Richter, A., Franks, L., & Gale, A. M. (2009). An exploration of different types of positive affect in students and patients with a bipolar disorders. *Clinical Neuropsychiatry*, 6 (4), 135-143.
- Golubović, Z., & Miljković, D. (2019). *The relationship between self-efficacy, values and job engagement among croatian employees*. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 32(1), 1813-1830. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2019.1687936>
- Gök, H. T. (2020). *Lise düzeyinde eğitim gören öğrencilerde duygusal öz yeterlik ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

- Gökalp, N. (2003). Ekonomide Güven Faktörü. *Celal Bayar Üniversitesi BF Dergisi*, 10 (2), 163-174.
- Gökdere, M. ve Akkoyunlu, B. (2014). Ortaokul öğrencilerinin öz yeterlilik inançlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 41-54.
- Güngör, E. (2010). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Hirschberger, G., Srivastava, S., Marsh, R., Cowan, B. ve Mendelsohn, G. (2015). How economic stressors influence insecurities about the future: The importance of financial control and action orientation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 41(4), 505-518.
- Hitlin, S. ve Piliavin, J. A. (2004). Values: Reviving a dormant concept. *Annual Review of Sociology*, 30, 359-393.
- Hofstede, G. (1991). *Culture's Consequences: International Differences In Work-Related Values*. Sage Publications.
- Hofstede, G. (1996). Gender Stereotypes And Partner Preferences of Asian Women In Masculine And Feminine Cultures. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 27 (5), 533.
- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., & Layton, J. B. (2010). Social relationships and mortality risk: A meta-analytic review. *PLoSmedicine*, 7(7), e1000316.
- Hökelekli, H. (2013). *Değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Inglehart, R. ve Welzel, C. (2005). Modernization, cultural change and democracy: The human development sequence. *Cambridge University Press*.
- İçli, F. D., Kaya, M., & Başaran, İ. E. (2018). Sosyal yardım almış olan ve olmayan kadınların sosyal güvenlik algılarının karşılaştırılması. *Ege Akademik Bakış*, 18(1), 131-142.
- İnal, G. K., Şahin, M., & Bilgiç, R. (2018). Ailelerin çocuklarına yönelik öz yeterlilik algıları ile çocukların öz yeterlilik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(41), 1-16.
- İnal, S., Bayrak, F., & Arslan, A. (2018). Öz yeterlilik algısı ile yaşanan yer arasındaki ilişki: Van il örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(32), 1-14.

- Jahoda, M. (1982). Employment and unemployment: A social-psychological analysis. *Cambridge University Press*.
- Judge, T. A. ve Bono, J. E. (2001). Relationship of core self-evaluation traits self-esteem, generalized self-efficacy, locus of control, and emotional stability with job satisfaction and job performance: A meta-analysis. *Journal of applied psychology*, 86(1), 80-92.
- Kagıtcıbaşı, C. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 403-422.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Cemalcılar, Z. (2015). *Dünden bugüne insan ve insanlar sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kapkın, B., Çalışkan, Z., & Sağlam, M. (2018). Türkiye'de 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 35 (16), 185-209.
- Karasar, N. (2009). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Felsefe-yöntem-analiz. Ankara: Nobel Yayınları.
- Keskin, U. ve Sağlam, H. İ. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının insani değerlere sahip olma düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 4 (1), 81-101.
- Koo, K. M. ve Koo, K. S. (2015). The relationship between self-efficacy, values, and coping with stress among university students in Korea. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 43(10), 1697-1706.
- Kumar, R. ve Lal, R. (2006). The Role of Self-Efficacy and Gender Difference among the Adolescents. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 32 (3), 345-350.
- Kuncel, N. R., Hezlett, S. A. ve Ones, D. S. (2010). Academic performance, career potential, creativity, and job performance: Can one construct predict them all?. *Journal of personality and social psychology*, 99(4), 624.
- Kurbanoğlu, S. S. (2004). *Öz-yeterlik inancı ve bilgi profesyonelleri için önemi*. Bilgi Dünyası, 5 (2), 137-152.

- Kurt, A. (2000). Dindarlığı etkileyen faktörler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1-16.
- Kurt, D., Sayıl, M. ve Tepe, Y. K. (2013). Ana Babanın Psikolojik Kontrolü ile Gencin Yalnızlığı Arasındaki İlişkide Kişilerarası Güven İnancı ve Bağlanmanın Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 28 (71), 105-116.
- Lee, J. D., Kim, J. H. ve Lim, Y. J. (2007). Effects of socioeconomic status on the relationship between self-efficacy and academic achievement. *Journal of Educational Psychology*, 99(4), 740-752.
- Lent, R. W., Brown, S. D. ve Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of vocational behavior*, 45(1), 79-122.
- Leung, M. M.-t. ve Chan, M. K.-w. (1998). *Gender and elective differences in the motivated strategies for learning of pre-service teacher education in Hong Kong*.
- Littman-Ovadia, H. ve Lavy, S. (2012). Values and self-efficacy as predictors of perceived stress among college students. *Journal of Adult Development*, 19(1), 13-22.
- Lyubomirsky, S., King, L. ve Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: does happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, 131 (6), 803-855.
- Mansfield, R., Mitton, H. ve Nisa, C. F. (2018). Exploring gender and social security: a comparative analysis of six countries. *Journal of Social Policy*, 47(2), 299-318.
- Mansfield, R., Mitton, C. ve Reid, R. C. (2018). Why health equity? A review of the WHO perspective on the social determinants of health. *Theoretical medicine and bioethics*, 39(2), 119-140.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Mehmedoğlu, A. (2006). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri ve dindarlık-değer ilişkisi. *M.Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 133-167.
- Oruç, C. (2010). Okul öncesi dönemde dini duygunun kökenleri ve gelişimi. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10 (1), 75-96.

- Otaçioğlu, S. G. (2006). *Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda müzik eğitimi alan öğretmen adaylarının müzikal algı ve özgüvenleri ile okul ve çalgı başarı düzeyleri arasındaki ilişki*. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi .
- Ozer, D. J. ve Benet-Martinez, V. (2006). Personality and the prediction of consequential out comes. *Annual Review of Psychology*, 57, 401-421.
- Öksüz, Y. ve Ayvalı, M. (2012). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ile sosyal uyum düzeyi ilişkisi. *International Journal of Social Science*, 5 (3), 151-167.
- Özcan, D. A. ve Kıran, B. (2016). Ergenlerin bilişsel esneklik düzeyleri ile öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal Of Eurasian Education And Culture*.
- Özdemir, F. ve Kaya, F. (2018). Kırsal kesimde yaşayan öğretmen adaylarının öz yeterlilik algılarının incelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 7(3), 67-83.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 217-239.
- Özkan, R. ve Soylu, A. (2014). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin benimsedikleri temel insani değerler*. International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9 (2), 1253-1265.
- Pajares, F. (1996). Self-Efficacy beliefs in academic settings. *Review of Educational Research*, 66 (4), 543-578.
- Pajares, F. (2002). *Overview of social cognitive theory and of self-efficacy*. Retrieved from <http://www.emory.edu/EDUCATION/mfp/eff.html>
- Pajares, F. ve Schunk, D. H. (2001). Self-beliefs and school success: *Self-efficacy, self-concept, and and school achievement*. (R. R. (Editörler), Dü.) 239-266.
- Pastorelli, C., Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Rola, J., Rózsa, S. ve Bandura, A. (2001). The structure of children's perceived self-efficacy: A cross-national study. *European Journal of Psychological Assessment*, 17 (2), 87-97.
- Peplau, L. A. ve Perlman, D. (1982). Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy. New York: Wiley-Interscience.

- Pintrich, P. R. ve Groot, E. V. (1990). Motivational and self-regulated learning component of classroom academic performance. *Journal of Educational Psychology*, 82 (1), 33-40.
- Polat, S. ve Çalışkan, M. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin değer yönelimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Uludağ Üniversitesi Eğitim, 26 (2), 387-404.
- Robins, R. W. ve Trzesniewski, K. H. (2005). Self-esteem development across the lifespan. *Current directions in psychological science*, 14(3), 158-162.
- Rokeach, M. (1973). The nature of human values. New York: *The Free Press*.
- Sakarya, Ö. (2013). *Ergenlerin ruhsal belirtileri ile duygusal özyeterlik düzeylerinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Schmitt, J. P. ve Kurdek, L. A. (1985). Gender differences in and personality correlates of loneliness in different relationships. *Journal of Personality Assessment*, 49, 485-495.
- Schneider, J. A. ve Agras, W. S. (1985). Controlled eating behaviors of obese individuals with binge eating disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53(6), 772-775.
- Schunk, D. H. (1989). Self-efficacy and achievement behaviors. *Educational Psychology Review*, 1(3), 173-208.
- Schunk, D. H. (1996). Goal and self-evaluative influences during children's cognitive skill learning. *American Educational Research Journal*, 33(2), 359-382.
- Schunk, D. ve Meece, J. (2005). *Self-efficacy development in adolescences*. (F. Prajes, & T. Urdan, Dü) South America: Age Publishing.
- Schwartz, S. H. ve Rubel, T. (2005). Sex differences in value priorities: Cross-cultural and multimethod studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(6), 1010-1028.
- Schwartz, S. H. ve Rubel, T. (2005). Sex differences in value priorities: Cross-cultural and multimethod studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(6), 1010-1028.

- Schwartz, S. H., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., Harris, M. ve Owens, V. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(5), 519-542.
- Schwartz, S. H., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., Harris, M. ve Owens, V. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(5), 519-542.
- Schwartz, S. ve Bilsky, W. (1990). Toward a theory of the universal content and structure of values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (5), 878-891.
- Schwarzer, R. ve Jerusalem, M. (1995). Generalized self-efficacy scale. Measures in health psychology: A user's portfolio. *Causal and control beliefs*, 35-37.
- Smith, M. B. (1969). Social psychology and human values. Chicago: Aldine Publishing.
- Snyder, R. (1997). *An assessment of the reliability and validity of scores obtained by six popular learning styles instruments*. Utah State University .
- Stajkovic, A. D. ve Luthans, F. (1998). Self-efficacy and work-related performance: A meta-analysis. *Psychological bulletin*, 124(2), 240.
- Süccüllü, İ. (2022). *The relationship between undergraduates' cognitive flexibility, emotional self-efficacy and interpersonal problem-solving skills*. [Yüksek Lisans Tezi]. Yeditepe Üniversitesi.
- Sünbül, A. M., Şimşek, E. ve Aydoğan, M. (2019). The relationship between self-efficacy perceptions and living areas of high school students. *Kastamonu Education Journal*, 27(6), 2831-2841.
- Şahin, İ., Şahin, F. ve Heppner, P. P. (2012). Self-efficacy, stress, and academic success in college. *Journal of Educational Psychology*, 104(3), 290-298.
- Şahin, Ş. ve Karaca, F. (2017). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları: anne-baba eğitim düzeyi farkı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 52, 204-219.
- Şimşek, M. Ş., Akgemici, T. ve Çelik, A. (2014). *Davranış bilimlerine giriş ve örgütlerde davranış*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Şişman, M. (2002). *Örgütler ve kültürler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Tahmasbipour, N. ve Taheri, A. (2012). *A survey on the relation between social support and mental health in students*. Procedia-Social and Behavioral Sciences, (s. 5-9).
- Tedeschi, J. T. ve Felson, R. B. (1994). Violence, aggression, and coercive actions. *American Psychologist*, 49(3), 165-177.
- Tschannen, M. M. ve Hoy, W. A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive. *Teaching and Teacher Education*, 17 (7), 783-805.
- Türk Dil Kurumu. (2015). Ankara: Tdk Yayınları.
- Türk, İ. (2009). Değerler eğitiminde saygı. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 16. Tokat.
- Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, Bireysel Değerler ve Meslek Seçimi. *D.E.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi*, 18 (1), 93-103.
- Vaske, J. J. ve Donnelly, M. P. (1999). A value-attitude-behavior model predicting wildland. *Society & Natural Resources*, 12 (6), 523-537.
- Vecchione, M., Schwartz, S. H., Alessandri, G., Döring, A. K. ve Castellani, V. (2016). Stability and change of basic personal values in early adulthood: A 4-year longitudinal study. *Journal of Research in Personality*, 63, 111-122.
- Vecchione, M., Schwartz, S. H., Alessandri, G., Döring, A. K. ve Castellani, V. (2016). Stability and change of basic personal values in early adulthood: A 4-year longitudinal study. *Journal of Research in Personality*, 63, 111-122.
- Weber, L. R. ve Carter, A. I. (1998). On constructing trust: Temporality, self-disclosure, and perspective-taking. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 18 (1), 9-10.
- Weiss, R. S. (1973). The experience of emotional and social isolation. *The MIT Press*.
- Wentzel, K. R. (1991). *Relations between social competence and academic achievement in early adolescence* (Cilt 62). Child Development.
- Whitener, E. M. (1998). Managers as initiators of trust: An exchange relationship framework for understanding managerial trustworthy behavior. *The Academy of Management Review*, 23 (3), 513-530.

- Willemsse, M. (2008). *Exploring the relationship between self-efficacy and aggression in a group of adolescents in the peri-urban town of worcester*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. University of Stellenbosch.
- Wood, R. ve Bandura, A. (1989). Impact of conceptions of ability on self-regulatory mechanisms and complex decision making. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(3), 407-415.
- Yaman, E. (2014). *Değerler eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yardımcı, F. ve Başbakkal, Z. (2011). İlköğretim öğrencilerinin öz yeterlik düzeylerinin ve etkileyen değişkenlerin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 27 (2), 19-33.
- Yılmaz, A. (2012). Akademik Öz yeterlik : Olumlu ve olumsuz duygulanım yordayıcı rolü. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 244.
- Yılmaz, E. (2006). *Okullardaki örgütsel güven düzeyinin okul yöneticilerinin etik liderlik özellikleri ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi . Konya.
- Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (17), 109-128.
- Yiğit, R. ve Dilmaç, B. (2015). Ortaöğretimde öğrencilerinin sahip oldukları insani değerler ile akademik erteleme davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31 (31), 343-363.
- Zimmerman, B. J. ve Schunk, D. H. (2011). *Handbook of self-regulation of learning and performance*. Routledge.

EKLER

Ek-1 Bilgilendirme Formu

Sayın Katılımcı;

Bu çalışma Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Esin Çelik ve akademik danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Aslan ile birlikte yürütülen bir yüksek lisans tez çalışmasıdır. Bu araştırmada 21 yaş ve üzeri yetişkinlerin öz yeterlik, değerleri ile sosyal güvende hissetme arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada sorulara size en uygun yanıtı vermeniz ve soruları boş bırakmamanız oldukça önemlidir. Çalışmayı istediğiniz takdirde sonlandırabilirsiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Anket sayesinde elde edilen bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup başka bir amaçla kesinlikle kullanılmayacaktır.

Ek-2 Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek () Diğer

Eğitim Düzeyiniz:

() Okur-yazar() Yüksekokul

() İlkokul() Üniversite

() Ortaokul () Lisansüstü

() Lise

Anne Eğitim Düzeyi?

() Okur-yazma bilmiyor () Lise

() Okur-yazar () Yüksekokul

() İlkokul () Üniversite

() Ortaokul () Lisansüstü

Baba Eğitim Düzeyi?

() Okur-yazma bilmiyor () Lise

() Okur-yazar () Yüksekokul

() İlkokul () Üniversite

() Ortaokul () Lisansüstü

Ek-3 Değerler Ölçeği

Aşağıda 39 farklı değer ifadesi bulunmaktadır. Lütfen bu değerleri tek tek okuyup sizin yaşamınızdaki anlam ve önemine göre karşısındaki puanlama cetvelinden duygu ve düşüncenizi en iyi yansıttığını düşündüğünüz puanı daire içine alarak işaretleyiniz. Puanın düşmesi ve sıfıra yaklaşması, o değerın sizin yaşamınızda çok önemli yer tutmadığını; puanın yükselmesi ve dokuzaya yaklaşması, o değerin sizin hayatınızda çok önemli ve vazgeçilmez olduğunu düşündürmektedir. Lütfen hiç bir değeri ifadesini cevapsız bırakmayın. Çalışmamıza sağladığınız katkı için teşekkür ederiz.

Hiç ÖnemliDeğil		ÇokÖnemli									
Sıra	Değer	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Adalet										
	(Hakkaniyet)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Akıl/Ruh										
	Sağlığı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	Aşk	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4	Başarı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	Beden Sağlığı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Ek-4 Sosyal Güvende Hissetme Ve Memnuniyet Ölçeği

Aşağıdaki durumlar insanların sosyal ortamlarda mutlu olma, zevk alma ve olumlu hissetmesiyle ilgilidir. Lütfen tüm durumları dikkatlice okuyun ve hislerinizi en iyi tanımlayan durumu işaretleyin. Her sorunun karşısında bulunan; (0) Hiç Bir Zaman (1) Nadiren (2) Arada Sırada (3) Genellikle ve (4) Her Zaman anlamına gelmektedir. Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız.

1. İlişkilerimden memnunum.	0	1	2	3	4
2. Etrafımdaki insanlar beni kolaylıkla sakinleştirebilir.	0	1	2	3	4
3 Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissediyorum.	0	1	2	3	4
4. Kendimi toplumun bir parçası hissediyorum.	0	1	2	3	4
5. Dünyada dikkate alınan biri olduğum düşünüyorum	0	1	2	3	4

Ek-5 Genel Öz Yeterlik Ölçeği

Bu ölçek, bireylerin stresli yaşantılarla başa çıkabilme ve bunlara uyum sağlayabilme becerilerine yönelik algılarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Aşağıda bazı düşünceleri içeren ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelere katılma derecenizi “Tamamen yanlış”, “Biraz doğru”, “Orta düzeyde doğru”, ”Tamamen doğru” seçeneklerinden size en uygun olanı işaretleyerek göstermeniz beklenmektedir. Lütfen her bir ifadeye belirtilen düşüncenin size ne kadar uyduğunu düşününüz. Her bir ifadeye katılma derecenizi kendinize en uygun gelen seçeneğin altındaki kutucuğu işaretleyerek gösteriniz. Lütfen hiçbir maddeyi yanıtsız bırakmayınız. Değerli katkılarınız için teşekkür ederim.

	Tamamen	Biraz	Orta düzeyde	Tamamen
	yanlış		doğru	doğru
1. Yeterince çaba harcarsam, zor sorunları çözmenin bir yolunu daima bulabilirim.....				
2. Bana karşı çıkıldığında, istediğimi elde etmemi sağlayacak bir yol ve yöntem bulabilirim.....				
3. Amaçlarıma bağlı kalmak ve bunları gerçekleştirmek benim için kolaydır.....				
4. Beklenmedik olaylarla etkili bir biçimde başa çıkabileceğime inanıyorum.....				
5. Yeteneklerim sayesinde beklenmedik durumlarla nasıl baş edebileceğimi biliyorum.....				

ÖZ GEÇMİŞ

Esin ÇELİK; 2010-2014 yılları arasında lise eğitim sürecini tamamladıktan sonra 2014-2018 yılları arasında İstanbul Aydın Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünü başarıyla tamamlamıştır. Bu yıllar içerisinde Wisc-R Zeka testi ve Çocuklar için Uygulanan Testler Eğitimi almıştır. 2018 yılında İstanbul Kent Üniversitesinde Klinik Psikoloji bölümünde yüksek lisansa devam ederken Kognitif Davranışçı Terapi Eğitimi almıştır. İstanbulda özel bir klinikte bireysel terapi yaparken aynı zamanda devlet okulunda otizmli öğrencilerle çalışmaya devam etmektedir.

